

EKONOMICKÁ UNIVERZITA V BRATISLAVE
OBCHODNÁ FAKULTA

Evidenčné číslo: 102004/B/2024/36158754174489348

TEMNÝ TURIZMUS AKO ŠPECIFICKÁ FORMA
CESTOVNÉHO RUCHU

Bakalárska práca

2024

Vivien Mátisová

EKONOMICKÁ UNIVERZITA V BRATISLAVE
OBCHODNÁ FAKULTA

TEMNÝ TURIZMUS AKO ŠPECIFICKÁ FORMA
CESTOVNÉHO RUCHU

Bakalárska práca

Študijný program: podnikanie v cestovnom ruchu a službách
Študijný odbor: ekonómia a manažment
Školiace pracovisko: katedra cestovného ruchu
Vedúci záverečnej práce: Ing. Alexander Frasch, PhD.

Bratislava 2024

Vivien Mátisová

Čestné vyhlásenie

Čestne vyhlasujem, že bakalársku prácu som vypracovala samostatne a obsahuje všetku použitú literatúru a rovnako aj všetky použité internetové zdroje.

Dátum:

.....

Vivien Mátisová

Pod'akovanie

Pod'akovanie venujem môjmu vedúcemu bakalárskej práce Ing. Alexandrovi Fraschovi, PhD. za odbornú pomoc, cenné rady a motiváciu pri písaní mojej práce.

ABSTRAKT

MÁTISOVÁ, Vivien: *Temný turizmus ako špecifická forma cestovného ruchu* – Ekonomická univerzita v Bratislave. Obchodná fakulta; katedra cestovného ruchu. Vedúci záverečnej práce: Ing. Alexander Frasch PhD. – Bratislava: OF EU, 2024, počet strán: 55.

Záverečná práca s názvom „*Temný turizmus ako špecifická forma cestovného ruchu*“, ktorého cieľom je vytvoriť itinerár zájazdu s prevládajúcimi prvkami temného turizmu a prostredníctvom dotazníkového prieskumu overiť dopyt potenciálnych klientov po tomto produkte. V práci sa budeme venovať zájazdu, ktorý by sa uskutočnil na Cypre v trvaní piatich dní, a cieľom bude spojiť spoznávanie temných atrakcií s oddychom pri mori. Na základe reálnych poznatkov bude zostavený harmonogram zájazdu spolu s kalkuláciou celého zájazdu. Táto práca je rozdelená do 4 kapitol a obsahuje 10 grafov, 14 tabuliek, 4 obrázky a 2 prílohy. Prvá kapitola je venovaná charakteristike cestovného ruchu, vybraným výkonom v CR a charakteristike temného turizmu. V druhej kapitole sme sa venovali charakteristike hlavného cieľa, na ktorý nadväzujú aj čiastkové ciele a výskumné otázky. Tretia kapitola obsahuje metódy skúmania, ktoré sme použili pri písaní bakalárskej práce. Posledná kapitola obsahuje výsledky práce, ktoré zahŕňajú tvorbu podrobného itineráru zájazdu na Cyprus spolu s kalkuláciami celého zájazdu. V rámci tejto kapitoly pomocou dotazníkového prieskumu prostredníctvom Google Forms sme zisťovali či respondenti majú o takýto typ zájazdu záujem. Podľa výsledkov z dotazníkového prieskumu nami vytvorený zájazd na Cyprus s prvkami temného turizmu by bol dostatočne zaujímavý, ale je veľmi dôležité aby sa pri propagovaní zájazdu zamerali na správnu cieľovú skupinu.

Kľúčové slová: itinerár zájazdu, temný turizmus, Cyprus, kalkulácia, cestovný ruch

ABSTRACT

MÁTISOVÁ, Vivien: *Dark tourism as a specific form of tourism* – University of Economics in Bratislava. Business Faculty; department of tourism. Supervisor of the final thesis: Ing. Alexander Frasch PhD. – Bratislava: OF EU, 2024, number of pages: 55.

The final thesis entitled „*Dark tourism as a specific form of tourism*“, the aim is to create a travel itinerary with the dominant elements of dark tourism and through a questionnaire survey confirm the demand of potential clients for this product. In the thesis we will focus on a travel itinerary that would take place on Cyprus for five days, and the goal will be to combine exploring dark attractions with relaxation by the sea. Based on real findings, the schedule will be drawn up together with the calculation of the entire tour. The thesis is divided into 4 chapters and contains 10 graphs, 14 tables, 4 figures and 2 appendices. The first chapter is devoted to the characteristics of tourism, selected statistics in tourism of Slovakia and the characteristics of dark tourism. In the second chapter we explained the main goal of the thesis together with the research questions. The third chapter contains the research methods we used while writing the bachelor thesis. The last chapter contains the results of the thesis, which includes the detailed travel itinerary to Cyprus together with the calculations. As a part of this chapter, we used a questionnaire survey through Google Forms to find out whether the respondents are interested in this type of trips. According to the results of the questionnaire survey, a tour to Cyprus with elements of dark tourism would be interesting enough, but it is very important to focus on the right target group when promoting the tour.

Keywords: travel itinerary, Dark tourism, Cyprus, calculation, tourism

Obsah

Úvod	11
1 Súčasný stav riešenej problematiky doma a v zahraničí	12
1.1 Úvod do problematiky cestovného ruchu.....	12
1.1.1 <i>Vybrané výkony v cestovnom ruchu</i>	13
1.2 Druhy a formy cestovného ruchu.....	16
1.2.1 <i>Temný turizmus</i>	18
1.3 Vybrané atraktivity temného turizmu na Slovensku.....	21
1.4 Vybrané atraktivity temného turizmu v zahraničí.....	23
1.5 Tvorba itineráru zájazdu.....	24
2 Cieľ práce	26
3 Metodika práce a metódy skúmania	27
3.1 Objekt skúmania.....	28
4 Výsledky práce a diskusia	30
4.1 Charakteristika zájazdu „Temné tajomstvá Cypru“.....	30
4.2 Harmonogram zájazdu.....	31
4.3 Kalkulácia zájazdu.....	37
4.4 Dopyt po nami vytvorenom zájazde.....	40
4.5 Propagačný materiál.....	46
Záver	48
Zoznam použitej literatúry	50
Prílohy	55

Zoznam obrázkov, tabuliek, grafov a schém

Zoznam obrázkov

Obrázok č. 1: Matica dopytu a ponuky v oblasti temného turizmu	20
Obrázok č. 2: Propagačný materiál	46
Obrázok č. 3: Ukážka príspevku na IG	47

Zoznam tabuliek

Tabuľka č. 1: Model cestovného ruchu	13
Tabuľka č. 2: Druhy a formy cestovného ruchu.....	17
Tabuľka č. 3: Harmonogram zájazdu – 1. deň	32
Tabuľka č. 4: Harmonogram zájazdu – 2. deň	33
Tabuľka č. 5: Harmonogram zájazdu – 3. deň	35
Tabuľka č. 6: Harmonogram zájazdu - 4. deň.....	36
Tabuľka č. 7: Harmonogram zájazdu – 5. deň	37
Tabuľka č. 8: Náklady na letenky	38
Tabuľka č. 9: Náklady za ubytovacie služby	38
Tabuľka č. 10: Náklady za transferové služby	38
Tabuľka č. 11: Ceny za vstupy a parkovanie	39
Tabuľka č. 12: Náklady na sprievodcu a vodiča	39
Tabuľka č. 13: Celkové náklady na jednu osobu	39
Tabuľka č. 14: Kalkulácia predajnej ceny zájazdu	40

Zoznam grafov

Graf č. 1: Podiel cestovného ruchu na HDP Slovenska (%) v období 2017 - 2021.....	13
Graf č. 2: Počet zamestnancov v cestovného ruchu na Slovensku v období 2013 - 2019	14
Graf č. 3: Počet návštevníkov spolu v meste Bratislava v rokoch 2017 - 2022.....	15
Graf č. 4: Prenocovania v ubytovacích zariadeniach v Bratislave v rokoch 2017 - 2022	15
Graf č. 5: Pohlavie respondentov	40
Graf č. 6: Vek respondentov	41
Graf č. 7: Povedomie o temnom turizme	41

Graf č. 8: Hodnotenie atraktívnosti uvedených typov atraktivít na škále 1-5 (1 je najmenej atraktívne a 5 je maximálne atraktívne).	42
Graf č. 9: Hodnotenie atraktívnosti nami navrhnutého zájazdu na škále 1-5 (1 je najmenej atraktívne a 5 je maximálne atraktívne).	43
Graf č. 10: Cena, ktorú by boli respondenti ochotní zaplatiť za zájazd	44

Úvod

Témou bakalárskej práce je temný turizmus, ktorý stále nie je dostatočne známy medzi ľuďmi napriek tomu, že sa v súčasnosti veľmi rýchlo rozvíja. Po cestovaní túži skoro každý, dôvodom je, že nám, ako klientom pomáha v uspokojovaní našich potrieb. Tieto potreby sú u každého človeka rôzne, môže to byť túžba spoznávať kultúry, precvičovanie jazykových znalostí alebo relaxovanie pri mori. Temný turizmus je jedinečný svojim spôsobom, avšak môže v mnohých ľuďoch vyvolať hrôzu. Veľa ľudí takéto miesta navštevuje bez toho, aby o tom vedeli. Temný turizmus predstavuje rastúci fenomén, zohrávajúci kľúčovú rolu pri hodnotení ponuky a dopytu po rôznych lokalitách a atrakciách. Napriek tomu sú tieto miesta zriedka vnímané, ako temné produkty a tým sa často prehliadajú príležitosti na zhodnotenie a využitie celého ich potenciálu.

Tejto téme sa autorka rozhodla venovať z viacerých dôvodov. Táto forma cestovného ruchu priťahuje čoraz viac turistov, avšak tento pojem stále nie je v ponímaní širokej verejnosti dostatočne známy. Rozhodnutie venovať sa temnému turizmu vychádza aj z túžby autorky obohatenia svojich cestovateľských skúseností.

Cyprus je veľmi známy medzi dovolenkármi a práve preto sme sa rozhodli ukázať, že táto krajina skrýva v sebe ešte niečo netradičné. Má svoju temnú stranu, ktorú väčšina cestovateľov nepozná a určite by sa ho oplatilo preskúmať aj zblízka. Jeho história plná konfliktov a tragédií, vrátane dlhoročného sporu medzi dvoma stranami a opustené mestá, dedinky či koncentračné tábory môže byť pre niektorých ľudí zaujímavá a fascinujúca, no zároveň pripomínajúca aj bolesť a utrpenie. Práve k zvýšeniu záujmu tejto formy cestovného ruchu na ostrove by mohlo napomôcť vytvorenie netradičného zájazdu a produktu cestovného ruchu, ktorý predstavuje kompletný balík služieb pre potenciálnych klientov.

Hlavným cieľom bakalárskej práce je vytvoriť itinerár zájazdu do vybranej destinácie s dominantnými prvkami temného turizmu a pomocou metódy dopytovania zistiť potenciálny záujem respondentov o takýto špecifický novovytvorený produkt.

1 Súčasný stav riešenej problematiky doma a v zahraničí

1.1 Úvod do problematiky cestovného ruchu

Cestovný ruch je veľmi rozvinutý a prešiel dlhou cestou, aby sa dostal do podoby ako ho poznáme v súčasnosti. Môžeme ho nazvať aj ako neoddeliteľnú súčasť nášho života, lebo nás ako ľudí naplňuje duševne a taktiež aj fyzicky. Toto všetko sa v skutočnosti začalo rozvíjať len v druhej polovici 20. storočia, keď sa s cestovným ruchom začali zaoberať rôzni autori a vedci. Uznanie definície cestovného ruchu sťažuje skutočnosť, že cestovný ruch je komplexná činnosť, ktorú je ťažké klasifikovať. Ani v slovenskej i zahraničnej literatúre neexistuje jednotný názor na to, ako by sme presne klasifikovali cestovný ruch.

Podľa Gúčika (2020) *„primárnym predpokladom vzniku cestovného ruchu je cestovanie, ktoré sa spája s objavovaním, poznávaním a sprístupňovaním jednotlivých miest na Zemi.“*

Novacká a kol. (2014) hovorí, že cestovný ruch môžeme chápať ako rôzne činnosti, ktoré sa odohrávajú na určitom mieste a zabezpečujú uspokojenie potrieb jednotlivcov. Bez ohľadu na to či ľudia cestujú z dôvodu oddychu alebo kvôli nejakým iným nepravidelným činnostiam.

Goeldner a Ritchie (2014) uvádzajú, že cestovný ruch je možné charakterizovať ako spoločenský fenomén, ktorý zahŕňa rôznorodé činnosti účastníkov cestovného ruchu, procesy vytvárania zariadení s poskytovaním služieb pre týchto účastníkov a taktiež politické a verejno-správne aktivity.

Podľa Svetovej organizácie cestovného ruchu (UNWTO) cestovný ruch je pobyt ľudí na miestach mimo ich bydliska, s cieľom stráviť voľný čas, vykonávať podnikateľské aktivity alebo na iné účely, avšak musí trvať dlhšie ako 24 hodín a menej ako jeden rok.

Tabuľka č. 1: Model cestovného ruchu

Dopyt po cestovnom ruchu	Spojovacie prvky	Ponuka v cieľovom mieste
Determinanty	Doprava	Atraktivita
Motivácia	Sprostredkovatelia	Zariadenia služieb
Kúpne správanie	(cestovné kancelárie)	Infraštruktúra
	Marketingoví sprostredkovatelia	

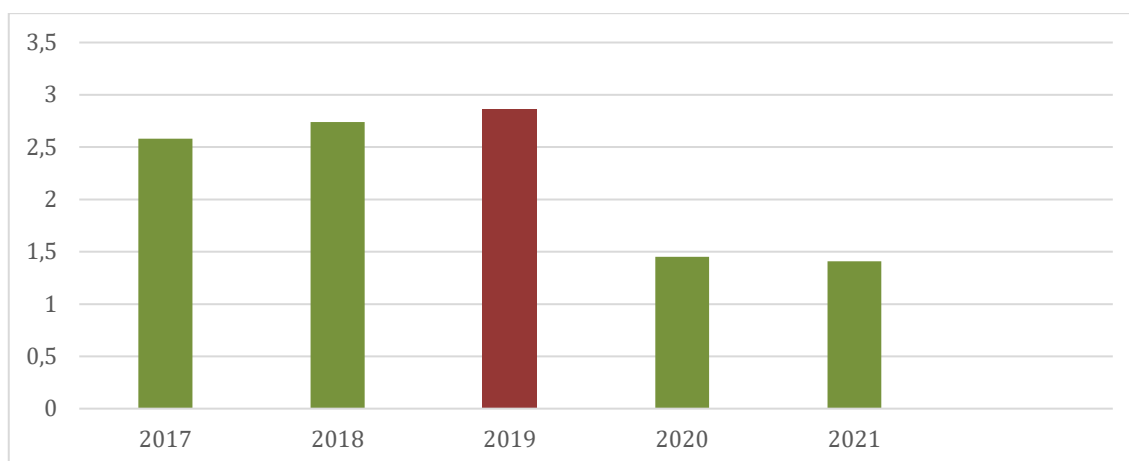
Zdroj: Vanhove, 2018

Systém CR predstavuje sústavu prvkov, ktorá tvorí vzťahy medzi spojovacími prvkami, ponukami cieľových miest a dopytom. Vzťah medzi ponukou a dopytom sprostredkúva interakcie, ktoré majú obojstranný vplyv. Ponuka je kľúčovým prvkom pre existenciu cestovného ruchu (Vanhove, 2018).

1.1.1 Vybrané výkony v cestovnom ruchu

Cestovný ruch vo vzájomných väzbách podmieňuje rozvoj ekonomiky a môže zohrávať výrazne stimulujúcu úlohu. S rastúcim počtom ľudí, ktorí cestujú po celom svete, je sledovanie výkonov v CR kľúčové pre porozumenie dynamiky tohto odvetvia. Táto časť bakalárskej práce je zameraná na kľúčové ukazovatele, ako je podiel CR na HDP Slovenska alebo počet návštevníkov v meste Bratislava pre hodnotenie CR na Slovensku.

Graf č. 1: Podiel cestovného ruchu na HDP Slovenska (%) v období 2017 - 2021

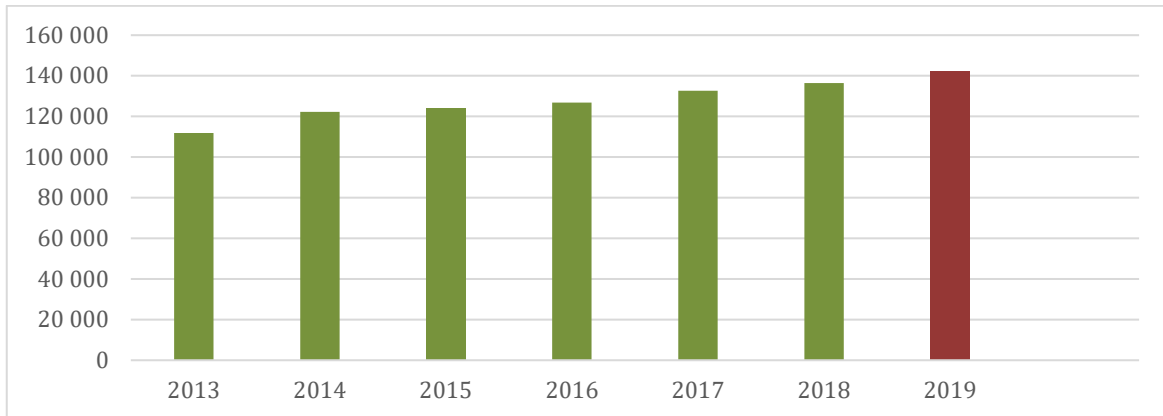

Zdroj: vlastné spracovanie podľa Štatistického úradu SR, 2024

Graf č. 1 nám poskytuje pohľad na podiel CR na HDP Slovenska v rokoch 2017 – 2022. Podiel cestovného ruchu na HDP bolo najvyššie v roku 2019 kedy dosiahlo presne 2,86%. Toto percento bolo v predošlých rokoch iba o trochu nižšie a tu môžeme vidieť, že sa

CR začal rozvíjať. Avšak v roku 2020 sa všetko zmenilo vďaka pandémie COVID-19 a percentá prudko klesli. V roku 2020 sa CR podieľal na tvorbe HDP Slovenska len 1,45% a v roku 2021 ešte menej a to 1,41%. Na ďalšie roky údaje nemáme ale môžeme predpokladať znova nárast po zrušení obmedzení, ktoré mali vplyv na cestovanie.

Graf č. 2: Počet zamestnancov v cestovného ruchu na Slovensku v období 2013 - 2019

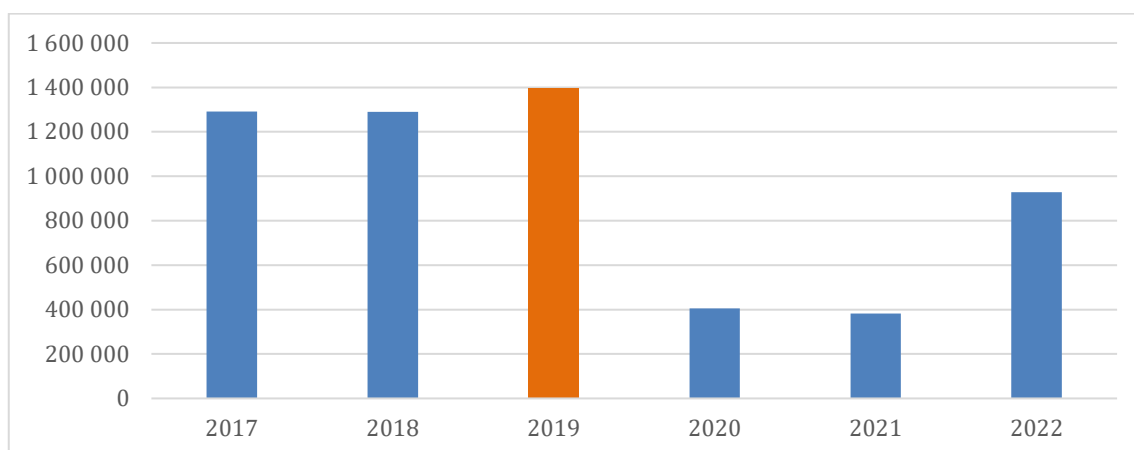

Zdroj: vlastné spracovanie podľa Statista, 2024

Graf č. 2 nám znázorňuje počet zamestnancov v oblasti cestovného ruchu na Slovensku v rokoch 2013 – 2019. Počet zamestnancov v priebehu rokov postupne rástol, počet zamestnancov na Slovensku bolo najnižšie v roku 2013 kedy dosiahol približne 111 900 zamestnaných osôb v oblasti CR. Tento počet sa každým rokom zvyšoval až kým dosiahol najvyšší počet v roku 2019 kedy dosiahol 142 000 zamestnaných osôb. Po roku 2019 už údaje nemáme avšak môžeme predpokladať, že sa počas pandémie v rokoch 2020 a 2021 tento počet znížil a rokom 2022 sa znova začal zvyšovať.

Ďalej ilustrujeme vybrané ukazovatele výkonnosti cestovného ruchu v hlavnom meste Bratislava, ktoré leží na západnom pobreží rieky Dunaj. Svojim bohatým historickým a kultúrnym dedičstvom a krásnou architektúrou priťahuje množstvo návštevníkov z celého sveta.

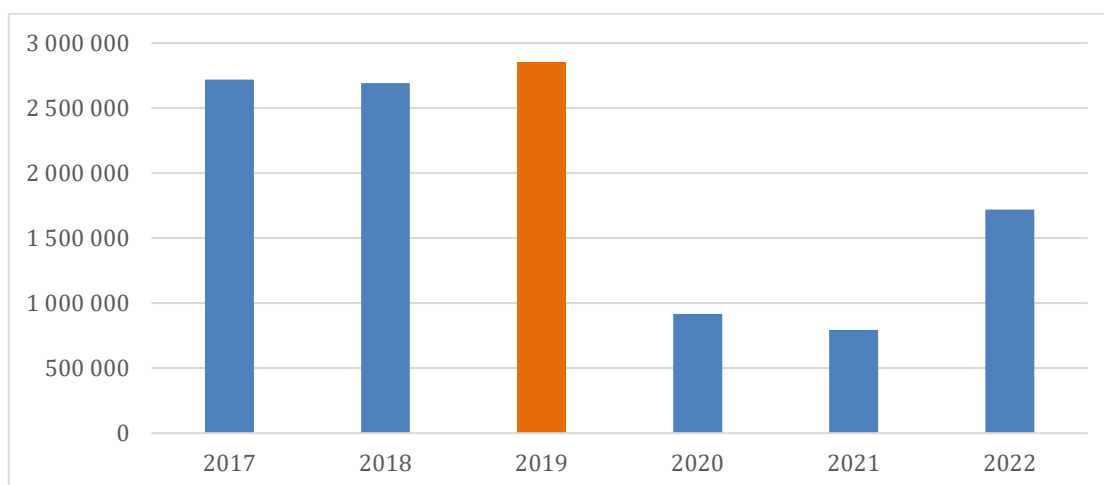
Graf č. 3: Počet návštevníkov spolu v meste Bratislava v rokoch 2017 - 2022

Zdroj: vlastné spracovanie podľa Štatistického úradu SR, 2023

Graf č. 3 nám poskytuje pohľad na celkový počet návštevníkov v období 2017 - 2022 v hlavnom meste Bratislava. V rokoch 2017 a 2018 počet návštevníkov dosiahol výšku okolo 1,29 milióna. V roku 2019 počet mierne stúpol a bola zaznamenaná najvyššia návšteva Bratislavy, ktorá predstavuje skoro 1,4 milióna návštevníkov. V roku 2020 toto číslo prudko kleslo čo bolo výsledkom pandémie COVID-19 kedy sa nemohlo cestovať, v tomto roku počet návštevníkov bol 405 175. Tá istá situácia pokračovala aj v nasledujúcom roku kedy do konca počet klesol na 382 888 návštevníkov. V roku 2022 sa znova začalo cestovať a môžeme vidieť zmenu aj na počte návštevníkov, ktorý dosiahol skoro milión návštevníkov. Môžeme predpokladať, že sa toto číslo ďalej zvyšovalo aj v roku 2023.

Graf č. 4: Prenocovania v ubytovacích zariadeniach v Bratislave v rokoch 2017 - 2022

Zdroj: vlastné spracovanie podľa Štatistického úradu SR, 2023

Graf č. 4 nám poskytuje prehľad o počte prenocovaní v ubytovacích zariadeniach cestovného ruchu v Bratislave v období 2017 – 2022. Čo sa týka návštevnosti Bratislavy, najvyšší počet prenocovaní evidujeme v roku 2019, ktorý predstavuje počet 2,8 milióna. Predošlé roky tiež boli podobné ako pri návštevnosti s počtom okolo 2,7 milióna. Nasledujúce obdobie 2020 – 2021 je poznačené prudkým poklesom kvôli koronavírusu, kedy sa všetky ubytovacie zariadenia aj stravovacie museli zavrieť. V roku 2022 po pandémie sa všetko začalo znova rozkvitať a počet prenocovaní dosiahol výšku 1 719 409.

1.2 Druhy a formy cestovného ruchu

Podľa každého autora sa cestovný ruch prejavuje v rôznych druhoch a formách. O druhoch cestovného ruchu (kind of tourism) hovoríme vtedy, ak analyzujeme CR na základe motivácie návštevníkov a účelu ich cestovania. O formách cestovného ruchu (form of tourism) hovoríme, keď zvažíme rozličné podmienky a faktory, ktoré naň vplyvajú, a následky, ktoré sú s ním spojené (Orieška, 2010).

Gúčík (2020) uviedol, že *„jednotlivé druhy cestovného ruchu sa v praxi nevyskytujú v čistej podobe, ale vzájomne sa kombinujú, pričom jeden je vždy primárnym cieľom účasti na cestovnom ruchu.“*

Novacká a kolektív (2014) uviedli, že cestovný ruch sa podľa miesta realizácie a vzťahu k platobnej bilancii člení na:

- **Domáci cestovný ruch**

Je vytvorený pre domáceho účastníka CR na území vlastného štátu kde býva, účastník teda neopúšťa svoj štát za účelom uspokojenia svojich potrieb inde.

- **Zahraničný príjazdový cestovný ruch**

Je realizovaný pre zahraničných účastníkov CR na území nášho štátu, pre ekonomiku nášho štátu to predstavuje výnos z dôvodu, že všetky služby platí zahraničný klient.

- **Zahraničný výjazdový cestovný ruch**

Je organizovaný pre našich občanov, ktorí vycestujú do iného štátu a predstavuje to výdavky pre naše podnikateľské subjekty spojené s úhradou za služby, ktoré sú poskytované pre našich účastníkov v konvertibilnej mene.

Michalová a kol. (2001) druhy cestovného ruchu ďalej členia ešte podľa:

- **Podľa dĺžky trvania pobytu**

Krátkodobý CR – niektoré krajiny považujú za krátkodobý pobyt v rozsahu do 3 prenocovaní (napr. Rakúsko) ale sú aj také, ktoré do 5 dní (napr. Švédsko, Nemecko), avšak žiadna úprava neuvádza univerzálne tento počet pre všetky krajiny

Dlhodobý CR – nemal by presahovať 12-mesačný pobyt

- **Podľa spôsobu úhrady účasti**

Komerčný CR (otvorený) – je hradený v plnom rozsahu z individuálnych kúpnych fondov občanov

Viazaný CR – niekedy sa požaduje splnenie podmienok, ktoré zužujú možný okruh účastníkov (napr. mládežnícke tábory, kluby)

- **Podľa spôsobu zabezpečovania účasti**

Organizovaný – orientuje sa na tzv. masový cestovný ruch, patria sem cestovné kancelárie s cieľom uspokojovať želania klientov

Individuálny (neorganizovaný) – vyskytuje sa predovšetkým pri krátkodobých pobytoch, nevyžaduje zabezpečenie komplexu služieb

Gúčík (2020) člení formy cestovného ruchu podľa motivácie účastníkov nasledovne:

Tabuľka č. 2: Druhy a formy cestovného ruchu

Druh cestovného ruchu	Forma cestovného ruchu
Rekreačný	<ul style="list-style-type: none"> - individuálna a rodinná rekreácia - chatárenie a chalupárenie
Kultúrny	<ul style="list-style-type: none"> - návšteva osvetových zariadení - návšteva kultúrneho a prírodného dedičstva UNESCO - kreatívny CR - geologický CR - temný CR - náboženský CR - existenčný CR
Športový	<ul style="list-style-type: none"> - turistika - poľovnícky a rybársky CR - letné a zimné športy

Dobrodružný	<ul style="list-style-type: none"> - adrenalínový CR - asketický CR - vesmírny CR
Kúpeľný/zdravotný	<ul style="list-style-type: none"> - kúpeľno-liečebný CR - wellness - medicínsky CR
Obchodný/pracovný	<ul style="list-style-type: none"> - obchodné rokovania - motivačný CR - kongresový a veľtrhový CR
Špecifický	<ul style="list-style-type: none"> - nákupný CR - politický CR - pomalý CR - tematický CR - naturizmus

Zdroj: Gúčik, 2020

1.2.1 Temný turizmus

„Temný cestovný ruch je spojený s návštevou miest, atraktivít a aktivít spojených so smrťou, ľudským utrpením a tragédiami.“ (Gúčik, 2020)

Medzi príklady temného turizmu patria miesta, kde sa udiali vojnové konflikty, genocídy, prírodné katastrofy, teroristické útoky alebo historické miesta, kde sa udialo mučenie či násilie. Návštevníci týchto lokalít môžu pociťovať túžbu lepšie pochopiť históriu a vývoj spoločnosti. Avšak morálny rozmer vzbudzuje otázky týkajúce sa toho či by miesta utrpenia mali byť turistickými atrakciami a akým spôsobom by mali byť prezentované. Názory sú odlišné, niektorí argumentujú, že by temný turizmus mohol prispieť k hlbšiemu pochopeniu minulosti. Iní tvrdia, že by sa mala prejavovať úcta voči týmto miestam.

Termín Temný turizmus bol prvýkrát použitý autormi Foley a Lennon (1996) v špeciálnom časopise the International Journal of Heritage Studies a následne ako názov knihy Dark Tourism: The Attraction of Death and Disaster (2000), ktorý je dodnes jedným z najúspešnejších kníh, ktorá sa zaoberá s touto témou. Ich práca nebola prvá, ktorá sa zaoberá vzťahom medzi turistickými atrakciami a smrťou, ale v porovnaní s inými autormi k téme pristupovali z iného uhla pohľadu.

Temný turizmus naznačili ako náznak postmodernity (an intimation of post-modernity) a to z viacerých dôvodov:

- Záujem o miesta spojené so smrťou sú do veľkej miery závislé, od schopnosti globálnych komunikačných technológií okamžite o nich informovať potenciálnych zákazníkov.
- Takéto lokality často vyzývajú inherentný poriadok a racionálnosť, a preto navštívenie týchto miest môže byť vnímané ako spôsob protestu proti tradičným hodnotám, ktoré sú typické pre moderný svet.

Na rozdiel od nich Seaton (1996) tvrdí, že temný turizmus má dlhú históriu. Podľa neho, je thanatourism (temný turizmus) behaviorálnym fenoménom definovaný motiváciou turistu, na rozdiel od charakteristík konkrétnej atrakcie. Temný turizmus je cestovanie na miesto úplne alebo čiastočne motivované túžbou po skutočných alebo symbolických stretnutiach so smrťou, najmä, ale nie výlučne, násilnou smrťou.

V literatúre existuje rôznorodé množstvo perspektív týkajúcej sa temného turizmu, v jednoduchosti môžeme povedať, že temný turizmus je cestovný ruch motivovaný fascináciou o miesta spojené so smrťou alebo katastrofami. Tu sa ukazujú dve odlišné analýzy a to turista ako spotrebiteľ tzv. dark tourist (temný turista) a miesto ako objekt spotreby dark attraction (temná atrakcia).

Temný turizmus je poháňaný nielen ponukou, ale aj dopytom a je dôležité aby sme pochopili oboje a získali celkové pochopenie fenoménu. Väčšinou skúmali dopyt spotrebiteľov po temnom turizme prostredníctvom analyzovania motivácie ľudí navštevovania týchto miest.

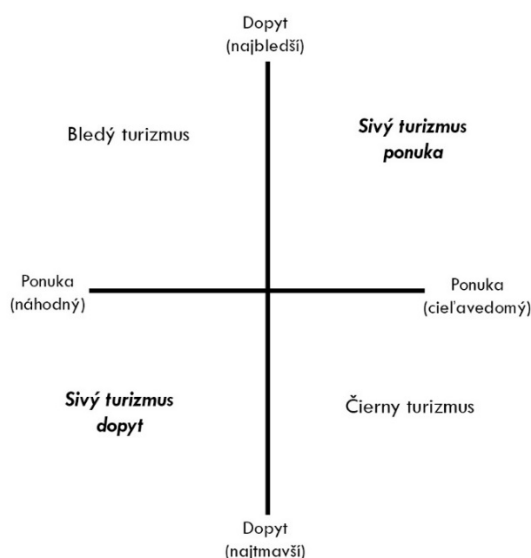
Matlovičová a kol. (2015) uviedli pár subvariantov v závislosti od charakteru cieľa cesty a motívov:

1. Bojový turizmus – je zameraný na návštevu pamätných miest kde sa odohrali nejaké boje (napr. Dukla Pass, Waterloo)
2. Vojnový turizmus – sú to miesta vojnových konfliktov (napr. 1. a 2. svetová vojna)
3. Katastrofický turizmus – územia postihnuté katastrofami:
 - a) Prírodné katastrofy (napr. sopka Pompeii)
 - b) Antropogénne katastrofy – priemyslové (elektráreň v Černobyle), dopravné (pády lietadiel), násilné (teroristické útoky napr. 9/11)
4. Cintorínsky turizmus – vo všeobecnosti návšteva cintorínov

5. Nekro-turizmus – návšteva cintorínov ale spojená so skúmaním rituálov pochovania
6. Thanatourism (gr. thanatos – smrť resp. násilie) – návšteva miest spojených s násilím, tragické miesta
7. Duchovný turizmus – sú to miesta s rôznymi legendami a historkami, takýmito miestami sú veľa krát inšpirované aj filmy (napr. Gróf Dracula v Rumunsku, Bátoryčka na Čachtickom hrade)
8. Samovražedný turizmus – má veľmi morbídny motív akým je vražda či samovražda (napr. Aokigahara les samovrahov v Japonsku)
9. Doomsday turizmus – tieto miesta nesúvisia so smrťou človeka, zaradujeme sem kampane na prilákanie turistov (napr. aby navštívili dané miesto predtým ako sa roztopia ľadovce), táto kategória je diskutabilná
10. Chudobný turizmus – ide o návštevu veľmi chudobných miest s vysokou úmrtnosťou, jeho zaradenie do temného turizmu je tiež diskutabilné

Podľa Sharpleyho (2005) existuje tzv. kontinuita účelu (continuum of purpose) zážitkov temného turizmu, ľudia sú motivovaní navštíviť temné miesta z rôznych dôvodov, pričom každý zažíva veci odlišne. V teoretickom rámci sa formou temného turizmu môže považovať nielen intenzívna fascinácia vyvolaná smrťou zo strany návštevníka, ale aj aktívny úmysel dodávateľa využiť túto fascináciu.

Obrázok č. 1: Matica dopytu a ponuky v oblasti temného turizmu

Zdroj: vlastné spracovanie podľa Sharpley, 2005

Sharpley (2005) identifikoval 4 odrody temného turizmu:

- Bledý turizmus (Pale tourism) - sem patria turisti s minimálnym alebo obmedzeným záujmom o smrť, pričom navštevujú miesta, ktoré neboli zámerne vytvorené ako turistické atrakcie,
- Sivý turizmus dopyt (Grey tourism demand) - turisti s fascináciou pre smrť navštevujú miesta, ktoré neboli zámerne vytvorené ako atrakcie,
- Sivý turizmus ponuka (Grey tourism supply) - zámerne vytvorené atrakcie na využívanie smrti za účelom prilákať ľudí s nejakým, ale nie dominantným záujmom o smrť,
- Čierny turizmus (Black tourism) - tzv. čistý (pure) temný turizmus, kde fascinácia so smrťou je cielene uspokojovaná poskytovaním takýchto zážitkov.

1.3 Vybrané atraktivity temného turizmu na Slovensku

Územie Slovenska síce nepatrí medzi najväčšie krajiny, napriek tomu ponúka nespočetné množstvo atrakcií. Temný turizmus je na Slovensku prítomný, avšak nie vo veľkom množstve, sú to prevažne miesta spojené s vojnovými konfliktmi ako vojenské pamätníky a memoriály, skvosty socialistickej Bratislavy alebo rôzne legendy.

Hlavné mesto **Bratislava** ponúka niekoľko nekonvenčných temných lokalít, nachádzajú sa tu socialistické pamätníky, cintoríny, opustené továrne a veľkolepá architektúra. Aj keď sa nám nezdá, že by Bratislava patrila do temného turizmu má niekoľko nekonvenčných tmavších miest na ponúknutie.

Prvým našim miestom je okolie hneď pri hraniciach Slovenska s Rakúskom, kde sa nachádza niekoľko vojenských bunkrov. Tieto bunkre boli postavené medzi dvoma svetovými vojnami, nachádza sa tu viacero takýchto spomínaných stavieb na väčšej ploche a sú pomerne dobre zachované. Dva bunkre boli zrekonštruované a otvorené verejnosti **BS-4** a **BS-8**. Okrem toho sú k dispozícii aj väčšie informačné tabule s fotografiami a textami v slovenčine, ktoré sú o **Železnej opone**. Medzi fotografiami sú aj niektoré celkom drastické, zobrazujúce obeť hranice - ľudia, ktorí sa pokúsili prejsť cez hranicu boli postrelení. Pri bunkroch sa nachádza aj vojenský cintorín z prvej svetovej vojny, ktorý pridáva zvláštne pôsobivý kontrast ku všetkým prvkom. **BS - 4 Lány** v tomto bunkri je zriadené taktiež múzeum, je veľmi pekne zrekonštruovaný a láka turistov (Kiňo, 2017).

Jeden z významných klenotov v Bratislave je aj impozantný **Most SNP** s ikonickou pozorovateľnou vo forme UFO na vrchu, výstavba má temnú stránku. Aby sa vytvorilo miesto pre výstavbu cesty ku mostu koncom 60. rokov, bola takmer zničená stará židovská štvrť vrátane starého židovského cintorína a veľkej synagógy. Dnes sa na tomto mieste nachádza ako pamätník mramorová tabuľa s vyrytým obrazom synagógy (Dark tourism, 2024).

V historickej časti Bratislavy sa nachádza Cintorín pri Kozej bráne, ktorý svojou temnou atmosférou vyvoláva zimomriavky. Tento evanjelický cintorín pochádza z konca 18. storočia a rozprestiera sa na kopcovitom teréne. Cintorín sa používal do roku 1950 a dnes slúži už len ako spomienkové miesto pre nadšencov cintorínov. Nachádzajú sa tu hroby významných osobností spojených s národným hnutím, slovenskou a uhorskou históriou, ako aj osobnosti s viazanosťou na nemeckú a rakúsku históriu (Liptáková, 2018).

O záhadnom **Tribeči** ľudia o ňom hovoria aj ako o Bermudskom štvoruholníku, keďže sa nachádza medzi štyrmi mestami Nitra, Topoľčany, Partizánske a Zlaté Moravce. Viac ako 70 rokov sa zaznamenávajú prípady zmiznutia ľudí, všetci zmizli bez akýchkoľvek stôp v hĺbke lesa Tribeč. Starší obyvatelia menších dedín v okolí veria už roky v záhadnú moc Tribeča, niektorí jej dokonca pripisujú nadprirodzenú silu. Každý rok navštívi Tribeč niekoľko stoviek turistov, každý z nich si odnáša odlišné zážitky. Momentálne medzi hlavnou motiváciou turistov na návštevu tohto miesta je duchovná hodnota a to vďaka filmu Trhlina, ktorý predstavil temnú stránku tohto miesta (Schön a Komody, 2022).

Katov dom v Trenčíne, čo je budova z obdobia renesancie zo 16. storočia kde býval mestský kat, ktorý v tmavom suteréne urobil väznicu kde trpeli odsúdení zločinci predtým, než ruka kata ukončila ich život. Miesto sa nevyhlo ani tzv. bosoráckych procesov a upalovania bosoriek. Mesto dnes spravuje Trenčianske múzeum, jedna expozícia má práve názov „Právo a spravodlivosť v starom Trenčíne“ a návštevníkom predstaví predmety mestskej justície a útrpného práva (Trenčiansky hrad, 2024).

Múzeum holokaustu v Seredi vzniklo na mieste bývalého pracovného a koncentračného tábora, prevádzkuje sa ako súčasť Slovenského národného múzea a Múzea židovskej kultúry. V múzeu sú vystavené historické dokumenty, fotografie a predmety súvisiace s prenasledovaním židov na Slovensku. Medzi artefakty patrí aj vagón, ktorý slúžil na deportáciu židov do koncentračného tábora Auschwitz. Slúži aj ako pamätník všetkých

židov zo Slovenska, ktorí boli zavraždení, pričom samotným táborom v Seredi prešlo od roku 1941 do roku 1945 približne 16 000 židov (Slovakia travel, 2024).

Čachtický hrad, ktorého pôvod siaha do prvej polovice 13. storočia. V roku 1708 bol hrad dobytý vojskom Františka II. Rákocziho a odvtedy začal chátrať, a dočasne slúžil ako väzenie. Po smrti Františka jeho vdova Alžbeta Báthoryová (nazývaná aj ako krvavá grófka) si chcela uchovať svoju krásu a mladosť za každú cenu. Legenda hovorí, že zabila stovky mladých dievčat, práve kvôli svojej mladosti. Hrad je dnes múzeum miestnej histórie, návštevníci môžu tiež navštíviť tajomné podzemné priestory (Trenčín, 2024).

1.4 Vybrané atraktivity temného turizmu v zahraničí

Cyprus je malý ostrov s veľkým historickým významom a má aj niekoľko atrakcií z oblasti temného turizmu. Rozdelenie ostrova na severný a južný bolo potvrdené tureckou inváziou v roku 1974, počas nasledujúcich takmer troch desaťročí nebolo možné pre civilistov prechádzať hranicou. Ako výsledkom tohto rozdelenia je aj mesto Varosha, ktorá sa stala mestom duchov po invázii v roku 1974, keď gréckocyperskí obyvatelia utiekli na juh, nechávajúc za sebou všetko. Za krátky čas turecká armáda obsadila celú Varoshu, oplotila ju a dodnes mesto strážia vojaci. Okrem armády sa tam môžu dostať iba ľudia so špeciálnym povolením ako napríklad novinári a tak sa stalo mesto veľmi známym medzi fanúšikmi opustených miest a urbexingu a taktiež temnými turistami. Avšak neskôr otvorili jednu menšiu časť mesta, ktorá je teraz prístupná pre každého. Je tam tzv. turistická zóna, ktorá pozostáva z určenej trasy kde sa turisti môžu prejsť a pozrieť si budovy avšak nikam nemôžu vojsť dovnútra (Dark tourism, 2024).

Aokigahara - les samovrahov v Japonsku sa nachádza na severozápadnom úpätí hory Fuji. Je tiež veľmi známy medzi turistami, pretože sa tu nachádzajú dve jaskyne. Nie je tu takmer žiadna divoká zver, tichosť skrýva aj temnejší aspekt, Aokigahara je najčastejším miestom samovrážd v Japonsku. Počtom samovrážd sa zďaleka nemôžu zaradiť medzi top 10 krajín sveta, avšak začiatkom 2000-tych rokov sa objavili záznamy, že každý rok sa v tomto lese pokúsi o samovraždu medzi 70 a 200 ľudí. Pri vstupe do lesa ľudí upozorňuje značka v japončine na dôležitú hodnotu života. Vďaka svojej povesti sa stal cieľom aj mnohých morbidne zvedavých turistov (Pretto, 2021).

Rwanda je malá krajina v Strednej Afrike, ktorá je aj miestom jedného z najbrutálnejších masových genocíd v moderných časoch, ktoré sa udialo v roku 1994. Pred

touto udalosťou bolo dlho napätie medzi etnickými skupinami Tutsi a Hutu. Celé sa to začalo keď bolo zostrelené lietadlo spolu s prezidentom, v priebehu 100 dní bolo zavraždených viac ako 800 000 ľudí. Vrahovia boli vojaci, milície a obyčajní občania. Genocídne pamätné centrum je najnavštevovanejším miestom pre turistov, ktoré sa nachádza hneď hlavnom meste Kigali, ktorý je zároveň aj hlavným vstupom pre návštevníkov. Je to miesto, kde je pochovaných približne štvrt' milióna obetí genocídy. Nachádza sa tu **Kigali Gisozi genocide memorial**, ktorý je rozsiahly komplex pozostávajúci z viacerých častí, na vonkajšej strane sú masové hrobky. Vo vnútri sa nachádza výstava, ktorá rozpráva príbeh celej genocídy a nachádzajú sa tu aj celkom desivé zábery (Dark tourism, 2024).

1.5 Tvorba itineráru zájazdu

Collins dictionary (2024) opisuje itinerár (itinerary) ako plán cesty, ktorý zahŕňa trasu a miesta, ktoré navštívime. Takýto dokument zahŕňa časový harmonogram, zoznam miest návštev, aktivity a iné dôležité informácie s cieľom, aby účastníci boli informovaní o priebehu ich zájazdu.

„Itinerár predstavuje detailný plán cesty, ktorý obsahuje údaje, časy, miesta, vzdialenosti, spôsob dopravy, poplatky a poznámky k trase.“ (Novacká a kol., 2014)

Itinerár väčšinou zahŕňa:

- Základné informácie o zájazde – termín, počet účastníkov, charakter a cieľ zájazdu
- Informácie o destinácii – prehľad destinácie je jedným z najdôležitejších bodov, základné informácie o zájazde a krajine kde sa cestuje
- Trvanie výletu/zájazdu – koľko dní a nocí stravia účastníci na danom mieste
- Harmonogram zájazdu – v prehľadných tabuľkách (počet kilometrov, čas odchodu a návratu)
- Prehľad o stravovaní
- Odporúčania ohľadom ubytovania
- Obrazové prílohy – orientačné mapy a obrázky o navštívených atraktivitách

Collins dictionary (2024) opisuje trasu (route) ako cestu z jedného miesta na druhé.

Novacká a kol. (2014) uviedli, že trasovanie predstavuje dôležitú techniku na spracovanie cesty a tvorbu itinerára zájazdu. Týmto sa ľahšie generuje najvýhodnejšia

alternatíva trasy s ohľadom na rôzne faktory, ako sú napr. náklady na pohonné látky, za cestné komunikácie a trajektové spojenia.

Existujú rôzne plánovače trás, ktoré generujú itinerár trasy podľa zadaných parametrov. Trasovač (route planner) je internetový nástroj, ktorý poskytuje najlepšiu trasu z jedného miesta na druhé. Medzi najčastejšie plánovače trás patria: googlemaps, rome2rio a mapy.cz.

2 Cieľ práce

Hlavným cieľom bakalárskej práce je vytvoriť itinerár zájazdu do vybranej destinácie s dominantnými prvkami temného turizmu a pomocou metódy dopytovania zistiť potenciálny záujem respondentov o takýto špecifický novovytvorený produkt.

Okrem hlavného cieľa si v práci stanovujeme aj čiastkové ciele:

1. Vďaka teoretickým poznatkom ujasniť základnú terminológiu cestovného ruchu so zameraním na prvky temného turizmu.
2. Identifikovať destináciu a výber temných atrakcií, ktoré budú navštívené počas navrhovaného zájazdu.
3. Vytvoriť podrobný harmonogram zájazdu s rozpisom aktivít na každý deň.
4. Vypracovať kalkuláciu zájazdu, ktorá bude zahŕňať náklady na stravovacie a ubytovacie služby, dopravu a vstupy na miest atrakcií s následným stanovením predajnej ceny zájazdu.
5. Vytvoriť propagačný materiál k vytvorenému zájazdu s cieľom zaujať čo najviac potenciálnych zákazníkov.

Súčasťou práce je aj zodpovedanie výskumných otázok, ktoré sme si stanovili pred začatím vypracovávania práce:

1. Akú úroveň povedomia majú respondenti nášho prieskumu o pojme temný turizmus?
2. Akú cenu by boli potenciálni klienti ochotní zaplatiť za vytvorený zájazd?
3. V akej miere je pre potenciálnych klientov tento zájazd atraktívny?

3 Metodika práce a metódy skúmania

Táto práca sa zaoberá s tvorbou itineráru zájazdu s prvkami temného turizmu a je rozdelená do 4 kapitol a 13 podkapitol. Na základe hlavného cieľa spolu s čiastkovými cieľmi našej práce, sme zvolili adekvátne metódy skúmania. Pred začatím písania tejto práce bolo dôležité aby sme zhromaždili všetky vhodné a dostupné zdroje, ktoré sme neskôr preštudovali a použili najdôležitejšie informácie. Teoretické poznatky sme čerpali z domácich aj zahraničných zdrojov. Ostatné kapitoly sme spracovali kombinovaním knižných zdrojov, vedeckých odborných článkov a internetových zdrojov. Knižné zdroje boli prevažne od slovenských autorov, ktoré sme mali dispozíciou z knižnice Ekonomickej univerzity v Bratislave. Internetové zdroje sme využívali vo forme článkov a webových stránok, ktoré boli prevažne od zahraničných autorov v anglickom jazyku ale využili sme aj slovenské články.

V teoretickej časti sme sa venovali charakteristike cestovného ruchu, temného turizmu a tvorbe itineráru zájazdu, použili sme nasledovné metódy skúmania:

- Komparácia – pozbierané myšlienky od rôznych autorov sme porovnávali, aby sme vo väčšine prípadov získali približne zhodnú charakteristiku a v niektorých prípadoch sme uviedli aj rozličné názory;
- Analýza – použitím tejto metódy sme dostali komplexný pohľad na túto tému, zohľadnili sme nielen ekonomické a environmentálne faktory, ale aj etické a morálne hľadiská;
- Dedukcia – pomohla nám v odvodzovaní záverov z existujúcich faktov a znalostí;
- Syntéza – použitím tejto metódy sme dostali komplexný pohľad na danú tému a problémy.

V praktickej časti bolo cieľom vytvoriť zájazd do zahraničia s prvkami temného turizmu. Bol navrhnutý zájazd s názvom „Temné tajomstvá Cypru“, ktorá sa uskutoční v októbri a jeho cieľom je účastníkom dodať emocionálne hlboký zážitok spojený s oddychom pri mori. V závere práce sme vypočítali predajnú cenu zájazdu a zhodnotili sme záujem o navrhnutý produkt CR na slovenskom trhu. Použili sme tieto metódy:

- Kalkulačná metóda – táto metóda bola použitá pri vypočítaní predajnej ceny za zájazd podľa nákladov a stanovenej marže, ktorá v našom prípade predstavuje 20%. V prvom rade sme v prehľadných tabuľkách uviedli náklady na letenky, náklady na

sprievodcu a vodiča, za ubytovacie a transferové služby a vstupy na miesta atrakcií. Tieto náklady sme rozpočítali medzi 18 klientov, a tak sme dostali náklady v prepočte na jedného účastníka zájazdu. K tejto cene sme pripočítali nami stanovenú 20% maržu, čím sme vykalkulovali predajnú cenu zájazdu;

- Komparácia – využili sme pri porovnávaní cien za letenky, ubytovacie služby a transferové služby;
- Konkretizácia – využili sme počas toho ako sme zisťovali konkrétne informácie o Cypre a atrakciách, taktiež aj v prípade ubytovacích zariadení;
- Dedukcia – bol to proces odvodzovania informácií na základe dostupných dát napríklad pri tvorbe harmonogramu zájazdu;
- Dopytovanie – vytvorili sme online dotazník prostredníctvom Google Forms, ktorého účelom bolo overiť povedomie respondentov o temnom turizme, zistiť ich záujem o navrhnutý zájazd ako aj koľko by boli ochotní zaňho zaplatiť. Dopytovanie bolo realizované od 25.3. do 3.4. 2024, za tento čas sme získali odpovede od 112 respondentov;
- Grafická metóda – zhotovili sme propagačný materiál prostredníctvom stránky Canva, ktorá slúži na tvorbu grafického obsahu. Tento propagačný materiál môže byť použitý vo forme plagátu či príspevku na sociálnych sieťach. Túto metódu sme použili aj pri ukážke príspevku na IG prostredníctvom stránky Zeoob. Príspevok by mohol obsahovať nami navrhnutý plagát s krátkym úvodným textom. V rámci tejto metódy sme pomocou stránky Mapy.cz vytvorili screenshoty trás, ktoré sme navrhli pomocou tejto stránky a uviedli sme ich v prílohách.

3.1 Objekt skúmania

Objektom skúmania našej práce je Cyprus, ktorý sme si zvolili ako destináciu pre nami navrhnutý produkt cestovného ruchu. Táto krajina je veľmi obľúbená dovolenková destinácia, ktorej sa ťažko odoláva. Turistom sa naskytuje mnoho možností, či už sa jedná o dlhé piesočné pláže s jemným pieskom, alebo útesy obklopené azúrovým morom. Skúmali sme tie najznámejšie miesta na Cypre ako Paphos, Limassol, Nikózia, Larnaka a Famagusta. Prehliadku týchto populárnych miest sme spojili s prehliadkami atrakcií s prvkami temného turizmu, ktoré nie sú veľmi známe medzi turistami.

Paphos je jedným z hlavných historických centier na Cypre, jeho archeologické náleziská ako napríklad Hrobky Kráľov či Archeologický park sú zaradené na zoznam do

svetového dedičstva UNESCO. Centrum mesta je plné života, kde sa nachádza mnoho reštaurácií, obchodov a klubov (Cestovanie, 2024).

Limassol je druhým najväčším mestom na Cypre a nachádza sa tam aj najdôležitejší prístav, ktorý odbavuje cestovné i nákladné lode. Miestna architektúra zahŕňa stavby z mnohých období od Osmanov až po súčasné moderné budovy (Invia, 2024).

Larnaka sa nachádza na juhovýchodnom pobreží ostrova, jedným z najvýznamnejších symbolov Larnaky je jeho prístav, ktorý bol veľmi dôležitý už aj v antike. Dnes je to mesto, kde sa miešajú moderné lode, jachty s rybárskymi člmi. Ponúka mnoho historických pamiatok a jedným z najvýznamnejších je hrad, ktorý pochádza z 12. storočia a pevnosť dnes pri prvotnom pohľade pôsobí ako kamenný dom. Ulice starej Larnaky sú poznačené kamennou architektúrou (Bubo, 2024).

Hlavné mesto Nikózia, je fascinujúcou kombináciou histórie, kultúry a moderného života. Jedným z najvýraznejších znakov mesta je Zelená línia, ktorá delí mesto na dve časti – grécku a tureckú. Nachádzajú sa tu úzke uličky plné suvenírov, historické pamiatky, vrátane vojnových atrakcií a mnoho mešít čo odzrkadľuje kultúrnu rozmanitosť, ktorá je na Cypre už dlho prítomná.

Famagusta bola niekedy najbohatším stredovekým mestom na Cypre, staré mesto sa nachádza medzi zachovalými benátskymi hradbami a vo vnútri sa nachádza mnoho kostolov a mešít (Invia, 2024). Varosha tzv. “mesto duchov” je južná štvrť Famagusty a je veľmi významným miestom z pohľadu temného turizmu. Po dobu 47 rokov bolo mesto opustené kvôli tureckej invázií, kedy mesto museli opustiť všetci obyvatelia. V súčasnosti je znova dostupná na prehliadku pre turistov podľa určitých pravidiel (Satur, 2024).

4 Výsledky práce a diskusia

4.1 Charakteristika zájazdu „Temné tajomstvá Cypru“

Účastníci môžu získať iný pohľad na krajinu, ktorá sa často považuje ako klasická letná dovolenková destinácia. Zájazd odhalí temné tajomstvá krajiny a jej pôsobivú históriu. Cyprus je štát nachádzajúci sa pri Stredozemnom mori s počtom obyvateľov približne 1,2 milióna. Hlavné mesto je Nikózia, je to krajina kde sa miešajú vplyvy gréckych, tureckých a iných kultúr, čo sa odráža v architektúre, gastronómii a tradíciách. Ponúka nádherné pláže, pôsobivé archeologické pamiatky a malebné horské dedinky i domáce trhy.

Účastníci zájazdu navštívia Cyprus, zájazd s názvom „Temné tajomstvá Cypru“ v trvaní 5 dní v termíne od 6. októbra do 10. októbra 2024. Počasie je na jeseň veľmi príjemné s teplotami okolo 25°C, je to ideálny čas na cestovanie a zároveň aj na oddych pri mori. Plánovaný počet účastníkov zájazdu je 18 a je orientovaný na špecifickú klientelu - pre mladé páry či jednotlivcov. Počas celej doby zájazdu bude klientov sprevádzať kvalifikovaný skúsený slovensky aj hovoriaci sprievodca. Je to krajina s bohatou históriou a fascinujúcou kultúrou, tento zájazd ponúka jedinečnú kombináciu temného turizmu, historických pamiatok a oddychu pri krásnom Stredozemnom mori. Cieľom je aby klienti spoznali a videli čo najviac z navštívenej krajiny a zároveň mali dostatok času na oddych pri mori a gastronomické zážitky podľa ich záujmu.

Zájazd je naplánovaný leteckou dopravou spoločnosti Ryanair s odchodom 6. októbra v ranných hodinách z Bratislavy do Paphosu, spätný let 10. októbra z Larnaky do Viedne vo večerných hodinách. Vo finálnej cene zájazdu je zahrnutá 10 kg batožina zarátaná pre každú osobu s predpokladom, že väčšiu batožinu účastníci potrebovať nebudú. Klienti budú ubytovaní v troch ubytovacích zariadeniach: 3* NEREUS HOTEL v Paphose, 4* Altius Boutique Hotel v Nikózii a 3* Port View Hotel vo Famaguste. V rámci hotelov budú mať klienti zabezpečené raňajky. Počas celého pobytu na Cypre bude zabezpečený miestny transfer, vodič bude ubytovaný samostatne v jednolôžkovej izbe a takisto ako aj sprievodca. Transfer bude zabezpečený od spoločnosti Hadjilykos & Sons Coaches od ktorej budeme mať k dispozícii autobus Mitsubishi Roza s celkovou kapacitou 20 miest. Zájazd zahŕňa návštevu miest s prvkami temného turizmu ako napríklad mesto duchov Varosha, koncentračné tábory, opustená baňa a krvavé jazero.

K návrhu zájazdu patria aj trasy jednotlivých dní, ktoré sme uviedli ako prílohu na konci práce. Tieto sú uvedené zvlášť s autobusom a zvlášť pešo, na fotkách môžeme vidieť znázornenú trasu so zastávkami, kilometre a čas. Tieto trasy sme naplánovali pomocou stránky Mapy.cz.

4.2 Harmonogram zájazdu

V tejto časti bakalárskej práce predstavíme kompletne vypracovaný program zájazdu naplánovaný na 5 dní na Cypre. Program je zhrnutý v prehľadných tabuľkách kde sú uvedené presné informácie o časoch, miestach a aktivitách. V tabuľkách sme uviedli prejdené kilometre v rámci každého dňa (km), taktiež aj celkové kumulované kilometre (km*).

1. deň zájazdu (nedeľa - 6. október 2024)

Prvý deň sa začína v ranných hodinách a všetci účastníci sa stretnú v Bratislave pred letiskom M. R. Štefánika o 6:30. Odchod je naplánovaný s lietadlom spoločnosti Ryanair o 8:15 s pristátím na letisku v Paphose o 12:10, dĺžka letu je kalkulovaná na 2 hodiny a 55 minút. Po pristátí na letisku na Cypre klientov bude čakať súkromný autobus, ktorý všetkých vezme do 3-hviezdičkového hotela NEREUS HOTEL By IMH Europe Travel and Tours v centre mesta Paphos. Po príchode do hotela približne o 13:00 klienti budú mať vyhradený čas na ubytovanie sa v izbách. Hotel neposkytuje stravovanie okrem raňajok, klienti sa môžu naobedovať v blízkom okolí kde nájdú veľký výber reštaurácií. O 14:30 sa všetci znova stretnú pred hotelom, odkiaľ potom spolu so sprievodcom pešo pôjdu do centra mesta Paphos kde prebehne prehliadka atrakcií. Ako prvé navštívia Katakomby Agia Solomoni, ktorý je podzemný komplex komorových hrobiek z helenistického obdobia, v západnej časti sa nachádza apsida s nástennými maľbami aj s menami križiakov. Nad katakombami stojí strom, ktorého konáre zdobia farebné handry a kúsky oblečenia ako obety svätcovi, ktorý tu bol zamurovaný za živa avšak nakoniec vyšiel živý a verí sa, že strom má liečivú silu. Ďalej sa skupina presunie do Archeologického parku, ktorý je jedným z najvýznamnejších archeologických lokalít na Cypre a od roku 1980 je zapísaný na zozname svetového dedičstva UNESCO. Zahŕňa pamiatky zo 4. storočia pred Kristom, komplex zahŕňa mozaikové podlahy rímskych víl, štyridsať stĺpov, zrúcaniny baziliky Limeniotissa a krásny výhľad na more z majáku. Večer ukončia klienti na promenáde, ktorá sa tiahne v dĺžke približne 5 kilometrov pozdĺž pobrežia a poskytuje návštevníkom príjemnú prechádzku popri mori. Obchody so suvenírmi ponúkajú možnosť odniesť si domov kúsok Cypru.

Skupinka sa tu navečeria v Pelican Restaurant, a potom sa vrátia do hotela kde večer prebehne voľný program.

Tabuľka č. 3: Harmonogram zájazdu – 1. deň

Dátum	Čas	Miesto	Km	Km*	Aktivita
1. deň	6:30	Letisko M. R. Štefánika v Bratislave	-	-	Zraz na letisku
	8:15	Letisko M. R. Štefánika v Bratislave	-	-	Odlet z letiska
	12:10	Medzinárodné letisko Paphos	-	-	Prílet
	12:40	Paphos	15,9 km	15,9 km	Transfer z letiska do hotela
	13:00	NEREUS HOTEL	-	-	Check-in
	13:00 – 15:00	Paphos	-	-	Obed
	15:15	NEREUS HOTEL	-	-	Zraz pred hotelom
	15:30 – 15:50	Katakomy Agia Solomoni	0,82 km	16,72 km	Prehliadka
	16:05 – 17:15	Archeologický park	0,63 km	17,35 km	Prehliadka areálu
	17:30 – 18:30	Promenáda a suveníry	1,6 km	18,95 km	Prechádzka popri mori a suveníry
	19:00	Pelican Restaurant	1,3 km	20,25 km	Spoločná večera
	20:30	NEREUS HOTEL	1,5 km	21,75 km	Návrat na hotel
	Po 20:30	NEREUS HOTEL	-	-	Voľný program

Zdroj: vlastné spracovanie

2. deň zájazdu (pondelok - 7. október 2024)

Druhý deň sa skupinka naraňajkuje a prebehne check-out z hotela. O 9:00 vyrazia na cestu s autobusom. Prvá zastávka bude komplex Hrobky kráľov (Tombs of the Kings), ktoré je archeologické miesto a séria podzemných hrobiek. V roku 1980 boli zapísané na zoznam svetového dedičstva UNESCO. Hrobky, z ktorých mnohé pochádzajú zo 4. storočia pred našim letopočtom, sú vytesané z pevnej skaly a predpokladá sa, že v nich boli až do tretieho storočia nášho letopočtu pohrebiská aristokratov a vysokých úradníkov. Ďalšie miesto, ktoré navštívia bude Koncentračný tábor Polemi, bolo jedným z ôsmich, ktoré briti prevádzkovali na Cypre počas boja za slobodu proti koloniálnej nadvláde v rokoch 1955 – 1959. Fungoval iba 102 dní a stal sa známym pre hrozné neľudské podmienky a mučenia. Po prehliadke pokračujú do starého mesta Limassolu, staré mesto tvorí rad úzkych uličiek, ktoré sa rozvetvujú do rybárskeho prístavu a nachádzajú sa tu rušné nákupné ulice aj zaujímavé historické pamiatky. Nachádza sa tu aj prístav Marina, ktorý je moderný prístav s kotviskami

pre luxusné jachty a ponúka zábavu a námorné aktivity. Návštevníci si môžu vychutnať príjemné prechádzky po promenáde a krásny pohľad na Stredozemné more. Je tu naplánovaný aj spoločný obed v reštaurácii Epsilon Resto Bar kde si môžu vychutnať fantastické stredomorské jedlá. Po obede a trochu oddychu sa presunú na prehliadku veľmi dôležitých miest z pohľadu temného turizmu: opustená baňa Mitsero a Červené jazero. Voda v jazere bola sfarbená do červena vďaka minerálom z bane a vysokej kyslosti. Hneď vedľa leží aj baňa v ktorej v 50. rokoch 20. storočia sa v bani našli ložiská železnej rudy, prevádzka bola ukončená v roku 1967 odvtedy je opustená. Výbuchy počas hľadania železnej rudy si vyžiadali mnoho obetí. Vraždy, ktoré sa odohrali v pri jazere vyvolali určitý obnovený záujem u temných turistov. Po prehliadke približne o 18:30 je naplánovaný príchod do Altius Boutique Hotel kde prebehne check-in a účastníci tu stravia 2 noci.

Tabuľka č. 4: Harmonogram zájazdu – 2. deň

Dátum	Čas	Miesto	Km	Km*	Aktivita
2. deň	7:30 – 8:30	NEREUS HOTEL	-	-	Raňajky v hoteli
	8:45	NEREUS HOTEL	-	-	Check-out z hotela
	9:00	NEREUS HOTEL	-	-	Odchod z hotela s autobusom
	9:10 – 9:50	Hrobky kráľov	2,8 km	24,55 km	Prehliadka areálu
	10:15 – 11:00	Polemi koncentračný tábor	18 km	42,55 km	Prehliadka tábora
	12:10 – 13:30	Limassol Marina a staré mesto	80,3 km	122,85 km	Prechádzka po meste
	13:40 – 15:00	Reštaurácia Epsilon Resto Bar	-	-	Spoločný obed
	16:20 – 16:50	Červené jazero	68 km	190,85 km	Prechádzka
	17:05 – 17:50	Opustená baňa Mitsero	3,9 km	194,75 km	Prehliadka z vonka
	18:30	Altius Boutique Hotel	29,3 km	224,05 km	Príchod do hotela a check-in
	19:00	Altius Boutique Hotel	-	-	Večera v hoteli
	Po 20:00	Altius Boutique Hotel	-	-	Voľný program

Zdroj: vlastné spracovanie

3. deň zájazdu (utorok - 8. október 2024)

Tretí deň zájazdu začína po raňajkách, o 9:30 účastníci vyrazia do centra mesta Nikózia s autobusom, ktorý šofér zaparkuje v centre. V centre sa budú pohybovať pešo, prvou zastávkou je Pamätník slobody (Liberty Monument), je to významná historická pamiatka, pamätník pripomína bojovníkov tureckého odboja na Cypre, ktorí prišli o život počas boja za nezávislosť a slobodu. Je symbolom spomienky, jednoty a pokračujúceho

úsilia o mier na ostrove. Potom sa presunú do Múzea národného boja (The National Museum of Struggle), ktorý sa nachádza v južnej časti Nikózie a je venovaný organizácii EOKA, ktorá v rokoch 1955 až 1959 bojovala proti britským koloniálnym vládcam. Nachádza sa tu výstava o historických súvislostiach pred a na začiatku ozbrojeného boja. Ide najmä o výstavu fotografií, časť o koncentračných táboroch. Po prehliadke múzea nasleduje ulica Ledra (Ledra street), ktorá je obľúbená nákupná ulica pomenovaná podľa starovekého kráľovstva Ledra, je to pešia zóna a väčšia časť ulice sa nachádza na gréckej strane a menšia časť na tureckej. Po tureckej invázii sa v roku 1974 Nikózia stala rozdeleným hlavným mestom. Tu sa poprechádzajú pár hodín a môžu sa naobedovať alebo nakúpiť suveníry. Je tu prítomná aj tzv. Zelená línia (Green Line), takto sa neformálne nazýva nárazníková zóna pod kontrolou OSN medzi dvoma stranami Nikózie. Vznikla v 60. rokoch 20. storočia, tiahne sa po celom ostrove tieto opevnenia sú dramatickým vizuálnym svedectvom pretrvávajúceho rozdelenia krajiny. Nachádzajú sa tu brány a pozorovacie bunkre strážené vojakmi, ktoré mnohokrát môžu v ľuďoch vyvolať napätie a úzkosť. Tu sa teda presunú na druhú stranu Cypru, prejdú kontrolou na hraniciach. Prvou zastávkou v severnej časti bude Büyük Han, ktorý sa nachádza v trhovom centre hlavného mesta severnej časti Nikózie a bol postavený Osmanmi v roku 1572. Niekedy slúžil aj ako stajňa pre kone, miesto na obchodovanie či ako centrálna väznica. Po rekonštrukcii v 90. rokoch 20. storočia sa z miesta stalo umelecké centrum, kde sa organizujú rôzne vystúpenia a taktiež sa tu dajú zakúpiť rôzne ručne vyrobené remeselné výrobky. Nachádza sa tu viac mešít, ktoré sa oplatí vidieť: Mešita Selimiye, niekedy nazývaná aj ako Katedrála svätej Sofie, je jedno z najvýznamnejších architektonických diel na Cypre. Odráža vplyvy kresťanstva aj islamu, dnes patrí na zoznam do svetového dedičstva UNESCO. Mešita Haydar Pasha, bola postavená počas osmanského obdobia v 16. storočí, vykazuje typické osmanské prvky, ako je veľká kupola a minaret. Mešita naďalej slúži ako miesto uctievania pre moslimskú komunitu v Nikózii. Po prehliadke severnej Nikózie sa skupinka vráti na parkovisko, kde nastúpia na autobus. Tento deň ukončia prehliadkou koncentračného tábora Kokkinotrimitha, ktorý je jeden z bývalých koncentračných táborov na Cypre, ktorú založili Briti počas partizánskej vojny EOKA proti kolonialistom v rokoch 1955 – 1959. Je to patrične ponuré miesto a najväčší tábor zo všetkých na Cypre, nachádzajú sa tu chatrče väzňov a ploty s drôťmi. Na večer sa vrátia do hotela a nasleduje voľný program.

Tabuľka č. 5: Harmonogram zájazdu – 3. deň

Dátum	Čas	Miesto	Km	Km*	Aktivita
3. deň	7:30 – 8:30	Altius Boutique Hotel	-	-	Raňajky v hoteli
	9:30	Altius Boutique Hotel	-	-	Odchod z hotela s autobusom
	9:35	Podokataro Parking	2,8 km	226,85 km	Výstup z autobusu
	9:45 – 9:55	Pamätník slobody	0,48 km	227,33 km	Prehliadka pamätníka
	10:05 – 10:50	Múzeum národného boja	0,32 km	227,65 km	Prehliadka múzea
	11:05 – 13:00	Ulica Ledra + Zelená línia	0,75 km	228,4 km	Prechádzka a suveníry + obed
	13:05	Ulica Ledra hranica	-	-	Prechod cez hranicu
	13:10 – 13:40	Büyük Han	0,27 km	228,67 km	Nákup suvenírov
	13:45 – 14:15	Mešita Selimiye	0,17 km	228,84 km	Prehliadka mešity
	14:20 – 14:40	Mešita Haydar Pasha	0,24 km	229,08 km	Prehliadka
	15:10	Tripolis Parking	-	-	Nástup do autobusu
	15:30 – 16:15	Koncentračný tábor Kokkinotrimithia	15,8 km	244,88 km	Prehliadka tábora
	16:35	Altius Boutique Hotel	14,4 km	259,28 km	Príchod do hotela
	Po 16:35	Altius Boutique Hotel	-	-	Voľný program na večer

Zdroj: vlastné spracovanie

4. deň zájazdu (streda - 9. október 2024)

Ráno po raňajkách o 9:00 prebehne check-out z hotela a následne klienti nastúpia na autobus, ktorý ich zoberie do mesta Famagusta kde prebehne prehliadka pamiatok a obed. Staré mesto je plné histórie a nachádzajú sa tu rôzne fascinujúce budovy, benátske hradby, zrúcaniny a mešity. Po prehliadke mesta sa presunú na parkovisko kde nastúpia na autobus. Nasleduje prehliadka zrúcanín Salamis (Ruins of Salamis). Ruiny starovekého mesta Salamis založil Teuker, hrdina trójskej vojny. Nachádzajú sa na východe Cypru a pochádzajú z Antiky. V minulosti sa v tomto meste nachádzalo gymnázium, rímske kúpele, prístav a byzantský kostol. Po tejto sa presunú k hlavnému vchodu ďalšej veľmi významnej atrakcie, ktorá bude Varosha. Niekedy toto miesto bolo veľmi obľúbené medzi návštevníkmi, avšak po invázii v roku 1974 bolo mesto oplotené a opustené. V roku 2020 bola malá časť Varoshy znova otvorená pre verejnosť ale iba na prehliadku mesta pešo alebo s bicyklom na určitej trase, ktorá bola vytvorená. Všetko tu zostalo tak, ako to zanechali ľudia, ktorí tu žili v momente kedy boli vysídlení a už sa nikdy nemohli vrátiť. Po prehliadke nasleduje oddych na pláži hotela Arkin Palm Beach, ktorý je sprístupnený pre každého

návštevníka. Tu strávia 2 hodiny a následne nastúpia na autobus, ktorý ich zoberie do Port View Hotel kde sa klienti ubytujú. Na večer prebehne večera a voľný program.

Tabuľka č. 6: Harmonogram zájazdu - 4. deň

Dátum	Čas	Miesto	Km	Km*	Aktivita
4. deň	7:30 – 8:30	Altius Boutique Hotel	-	-	Raňajky v hoteli
	9:00	Altius Boutique Hotel	-	-	Check-out z hotela
	9:10	Altius Boutique Hotel	-	-	Nástup na autobus
	10:10	Parkovisko Famagusta	66,8 km	326,08 km	Výstup z autobusu
	10:20 – 10:30	Kostol sv. Nikolasa	0,46km	326,54 km	
	10:40 – 11:00	Kostol Sinan Pasha	0,6km	327,14 km	
	11:05 – 11:20	Mešita Laly Mustafy paši	0,26km	327,4 km	
	11:20 – 12:50	Staré mesto Famagusta	-	-	Voľný čas a obed
	13:10	Parkovisko	-	-	Nástup do autobusu
	13:30 – 14:30	Salamis zrúcaniny	10,6 km	338 km	Prehliadka
	15:45	Hlavný vchod Varosha	11,7 km	349,7 km	Výstup z autobusu
	15:50 – 16:20	Varosha	-	-	Prehliadka mesta duchov
	16:30 – 18:30	Pláž hotela Arkin Palm Beach	0,41km	350,11 km	Príchod na pláž
	18:40	Arkin Palm Beach Hotel	-	-	Nástup na autobus
	18:50	Port View Hotel	3,9km	354,01 km	Check-in v hoteli
	Po 18:50	Port View Hotel	-	-	Večera a voľný program

Zdroj: vlastné spracovanie

5. deň zájazdu (štvrtok - 10. október 2024)

Predpoludnie posledného dňa môžu účastníci stráviť napríklad oddychom na pláži alebo v meste. O 12:00 prebehne check-out z hotela a nastúpia na autobus smerujúci do Larnaky. Larnaka sa považuje za najstaršie mesto na Cypre s históriou dlhou 10 000 rokov. Nasleduje prehliadka mesta, ktorá začína Kostolom sv. Lazara z 9. storočia, čo z neho robí jeden z najstarších kostolov na ostrove. V kostole sa údajne nachádza aj hrob svätého Lazara, podľa tradície tu boli uložené jeho pozostatky. Hrad v Larnake sa nachádza pri pobreží v časti tzv. Finikoudes, ktorý bol pôvodne postavený v stredoveku na obranu mesta pred útočníkmi. Dnes slúži aj ako múzeum v ktorom sú vystavené artefakty a exponáty približujúce bohatú históriu regiónu. Potom sa účastníci zájazdu presunú po promenáde do prístavu Marina, ktorý slúži ako obchodný prístav aj ako prístav pre rekreačné jachty a lode.

Je to obľúbená destinácia, ktorá poskytuje možnosti na plavbu s loďou, rybolov a stravovanie na nábřeží. Tu strávia posledné hodiny pred odletom. Následne o 18:05 nastúpia na autobus, ktorý ich zoberie na letisko Larnaka. Odlet z Cypru je naplánovaný so spoločnosťou Ryanair o 19:50, let je kalkulovaný na 3 hodiny a 20 minút. Prílet do Viedne na Letisko Schwechat bude o 22:10.

Tabuľka č. 7: Harmonogram zájazdu – 5. deň

Dátum	Čas	Miesto	Km	Km*	Aktivita
5. deň	7:30 – 8:30	Port View Hotel	-	-	Raňajky v hoteli
	9:00 – 11:30	Port View Hotel	-	-	Voľný program na pláži
	12:00	Port View Hotel	-	-	Check – out z hotela
	12:10	Port View Hotel	-	-	Nástup do autobusu
	13:05	Parkovisko	52,3 km	406,31 km	Larnaka
	13:10 – 13:30	Kostol sv. Lazara	0,17 km	406,48 km	Prehliadka kostola
	13:40 – 14:20	Hrad Larnaka	0,39 km	406,87 km	Prehliadka hradu
	14:35 – 18:00	Larnaka Marina a promenáda	1 km	407,87 km	Prechádzka a večera
	18:05	Parkovisko	-	-	Nástup do autobusu
	18:15	Letisko Larnaka	6,2 km	414,07 km	Výstup z autobusu
	19:50	Letisko Larnaka	-	-	Odlet z letiska

Zdroj: vlastné spracovanie

4.3 Kalkulácia zájazdu

Táto kapitola je zameraná na kalkuláciu výslednej ceny nášho zájazdu. Nižšie sme v prehľadných tabuľkách uviedli náklady za ubytovacie služby, dopravu, vstupy a náklady na sprievodcu aj vodiča. Letenky sme získali priamo z rezervačného systému leteckej spoločnosti Ryanair. Transfer je na Cypre zabezpečený spoločnosťou Hadjilykos & Sons Coaches, ktorú sme kontaktovali pomocou emailu a ceny za ubytovanie sme získali cez portál Booking.

Tabuľka č. 8: Náklady na letenky

Let	Cena letenky na osobu	Cena batožiny na osobu	Cena letenky spolu s batožinou na osobu	Cena za 18 klientov
Bratislava-Paphos	46,92€	24,50€	71,42€	1 285,56€
Larnaka-Viedeň	74,90€	25,50€	100,40€	1 807,2€
Spolu	121,82€	50€	171,82€	3 092,76€

Zdroj: vlastné spracovanie podľa Ryanair, 2024

V tabuľke č. 8 môžeme vidieť ceny spätočných leteniek spoločnosťou Ryanair. Na trase Bratislava – Paphos cena leteniek vyšla na osobu spolu s 10 kg batožinou na 71,42€ čo predstavuje spolu za 18 klientov hodnotu 1 285,56€. Na trase Larnaka – Viedeň je cena vyššia, na osobu spolu s 10 kg batožinou cena bola 100,40€ čo predstavuje spolu hodnotu 1 807,2€.

Tabuľka č. 9: Náklady za ubytovacie služby

Hotel	Forma stravovania	Miesto	Počet nocí	Cena pre osobu v 2-lôžkovej izbe	Cena za 18 klientov
Nereus Hotel	Raňajky	Paphos	1	34€	612€
Altius Boutique Hotel	Raňajky	Nikózia	2	102,5€	1 845€
Port View Hotel	Raňajky	Famagusta	1	35,5€	639€
Spolu	-	-	4	172€	3 096€

Zdroj: vlastné spracovanie

V tabuľke č. 9 môžeme vidieť zoznam a ceny hotelov v, ktorých budú naši účastníci zájazdu ubytovaní. Taktiež je v tabuľke uvedený typ stravovania, ktorý v týchto prípadoch predstavuje iba raňajky, avšak niektorý hotel poskytuje aj obedy aj večere, na tieto už náklady nie sú započítané do ceny zájazdu. Cena spolu za ubytovacie služby pre 18 klientov predstavuje hodnotu 3 096€.

Tabuľka č. 10: Náklady za transferové služby

Trasa	Cena na osobu	Cena za 18 klientov
Cyprus	101,11€	1 820€

Zdroj: vlastné spracovanie

V tabuľke č. 10 môžeme vidieť náklady za transferové služby, počas celého pobytu na Cypre bude pre účastníkov dostupný autobus od spoločnosti Hadjilykos & Sons Coaches. Komunikácia ohľadom tejto služby prebehla cez email, kde nám poskytli cenovú ponuku. Cena spolu za túto službu predstavuje 1 820€ túto sumu sme rozdelili medzi 18 klientmi a takto nám vyšlo 101,11€.

Tabuľka č. 11: Ceny za vstupy a parkovanie

Povinné príplatky	Cena na osobu	Cena za 18 klientov
Vstup Archeologický park	3,9€	70,2€
Vstup Hrobky Kráľov	2,50€	45€
Podokataro parkovanie	0,22€	4€
Salamis zrúcaniny	3€	54€
St. Lazarus parkovanie	0,11€	2€
Hrad Larnaka	2,50€	45€
Spolu	12,23€	220,14€

Zdroj: vlastné spracovanie

V tabuľke č. 11 môžeme vidieť ceny za vstupy na miesta atrakcií a parkovanie, ktoré sú už rovno započítané do našej výslednej ceny zájazdu. Tieto náklady spolu predstavujú 220,14€ a na osobu to vychádza na 12,23€.

Tabuľka č. 12: Náklady na sprievodcu a vodiča

Nákladová položka	Náklady na sprievodcu	Náklady na vodiča	Náklady spolu	Náklady v prepočte na 1 účastníka zájazdu
Ubytovanie	172€	172€	344€	19,11€
Mzda sprievodcu	720€	-	720€	40€
Spiatočná letenka	171,82€	-	171,82€	9,54€
Spolu	1 063,82€	172€	1 235,82€	68,65€

Zdroj: vlastné spracovanie

Tabuľka č. 12 obsahuje kompletne náklady na sprievodcu a vodiča. V prípade sprievodcu tu ide o mzdu, ubytovanie a spiatočné letenky a v prípade vodiča iba o ubytovanie. Aby sme získali sumu nákladov na 1 účastníka zájazdu, vydělili sme náklady počtom klientov čo predstavuje 18 ľudí a takto nám vyšla suma 68,65€.

Tabuľka č. 13: Celkové náklady na jednu osobu

Náklady	Cena za osobu
Letenky	171,82 €
Transfer	101,11 €
Ubytovanie	172€
Náklady na sprievodcu a vodiča	68,65€
Vstupy a parkovanie	12,23€
Spolu	525,81€

Zdroj: vlastné spracovanie

Tabuľka č. 13 predstavuje celkové náklady prepočítané na jedného klienta. Boli započítané spätočné letenky, transfer s vodičom na Cypre, ubytovanie v troch hoteloch, náklady na sprievodcu a vodiča a náklady na vstupy aj parkovanie. Po sčítaní všetkých nákladov na osobu vyšla suma 525,81€.

Tabuľka č. 14: Kalkulácia predajnej ceny zájazdu

Základná cena	Cena po pripočítaní marže
525,81€	630,97€ (marža 20%)

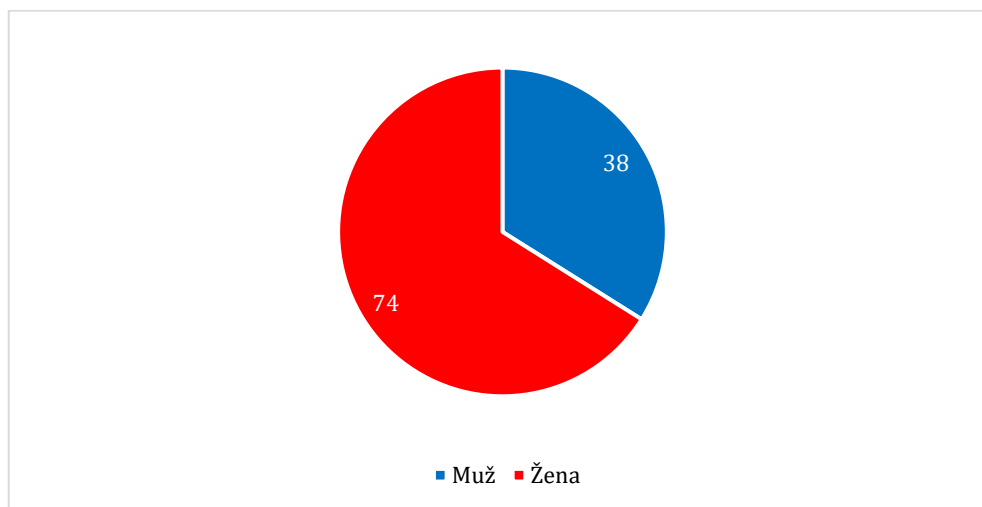
Zdroj: vlastné spracovanie

V tabuľke č. 14 môžeme vidieť základnú cenu ku ktorej sme pripočítali 20% maržu pre cestovnú kanceláriu. Po pripočítaní marže sme zo základnej ceny 525,81€ dostali 630,97€, reálna predajná cena nami vytvoreného zájazdu bude zaokrúhlená na 631€. S predpokladom, že sa nami stanovená kapacita 18 účastníkov naplní, nadobudneme sumu 11 358€ pred zdanením.

4.4 Dopyt po nami vytvorenom zájazde

V tejto kapitole sme interpretovali výsledky nami realizovaného dotazníka prostredníctvom Google Forms, ktorý sme rozposielali na sociálnych sieťach. Dopytovanie bolo realizované od 25. marca do 4. apríla 2024 a jeho vyplnenie zabralo len niekoľko minút. Dotazník celkovo zahŕňal 6 otázok, na dotazník odpovedalo 112 respondentov. Cieľom dopytovania bolo zistiť povedomie respondentov o temnom turizme, zistiť v akej miere im príde atraktívny nami navrhnutý zájazd a, že koľko by boli ochotní zaplatiť za tento zájazd.

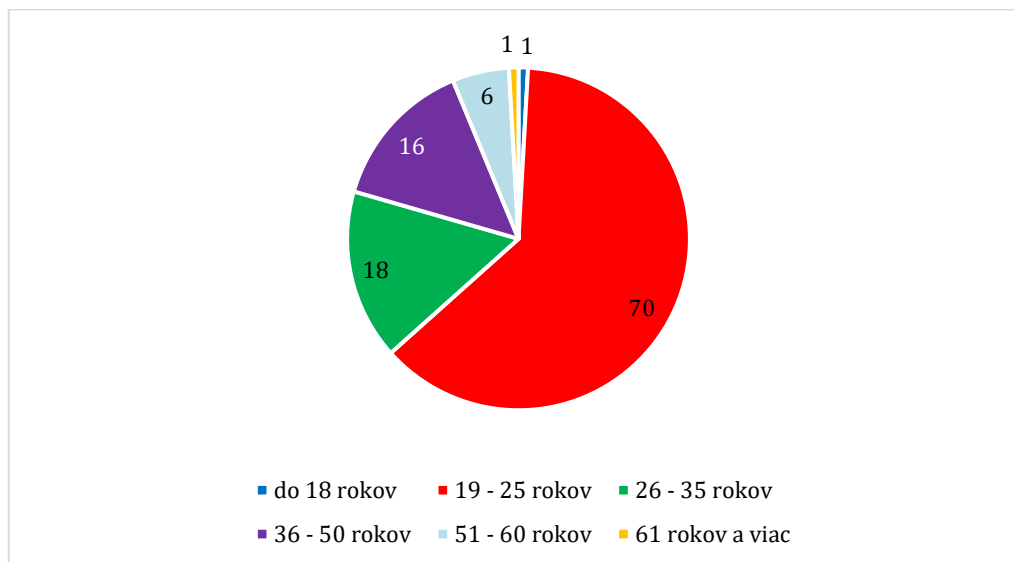
Graf č. 5: Pohlavie respondentov

Zdroj: vlastné spracovanie

Z grafu č. 5 vyplýva, že zo 112 respondentov odpovedalo 74 žien, čo predstavuje 66,1% a 38 mužov, čo predstavuje 33,9%.

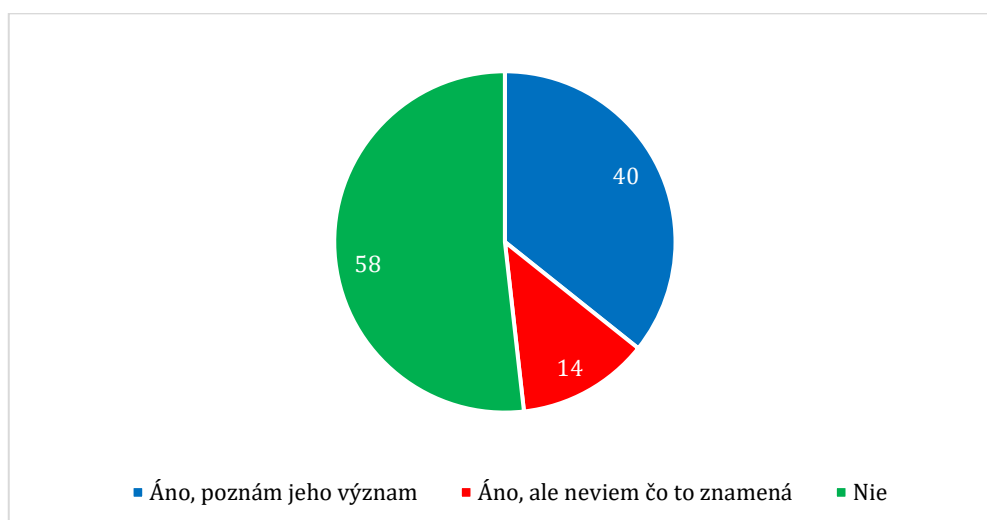
Graf č. 6: Vek respondentov

Zdroj: vlastné spracovanie

V úvode dotazníka sme sa respondentov pýtali na ich vek, najviac opýtaných respondentov môžeme zaradiť do vekovej kategórie 19 – 25 rokov, až 70 respondentov (63%). Do kategórie 26 – 35 rokov patrilo 18 respondentov (16%) a do kategórie 36 – 50 rokov 16 respondentov (14%). V kategórii 51 – 60 rokov nám odpovedalo 6 respondentov (5%), najmenej opýtaných patrilo do dvoch kategórií a to do 18 rokov a 60 rokov a viac. Do týchto kategórií patrí 1 a 1 respondent, čo predstavuje v oboch prípadoch iba 1%.

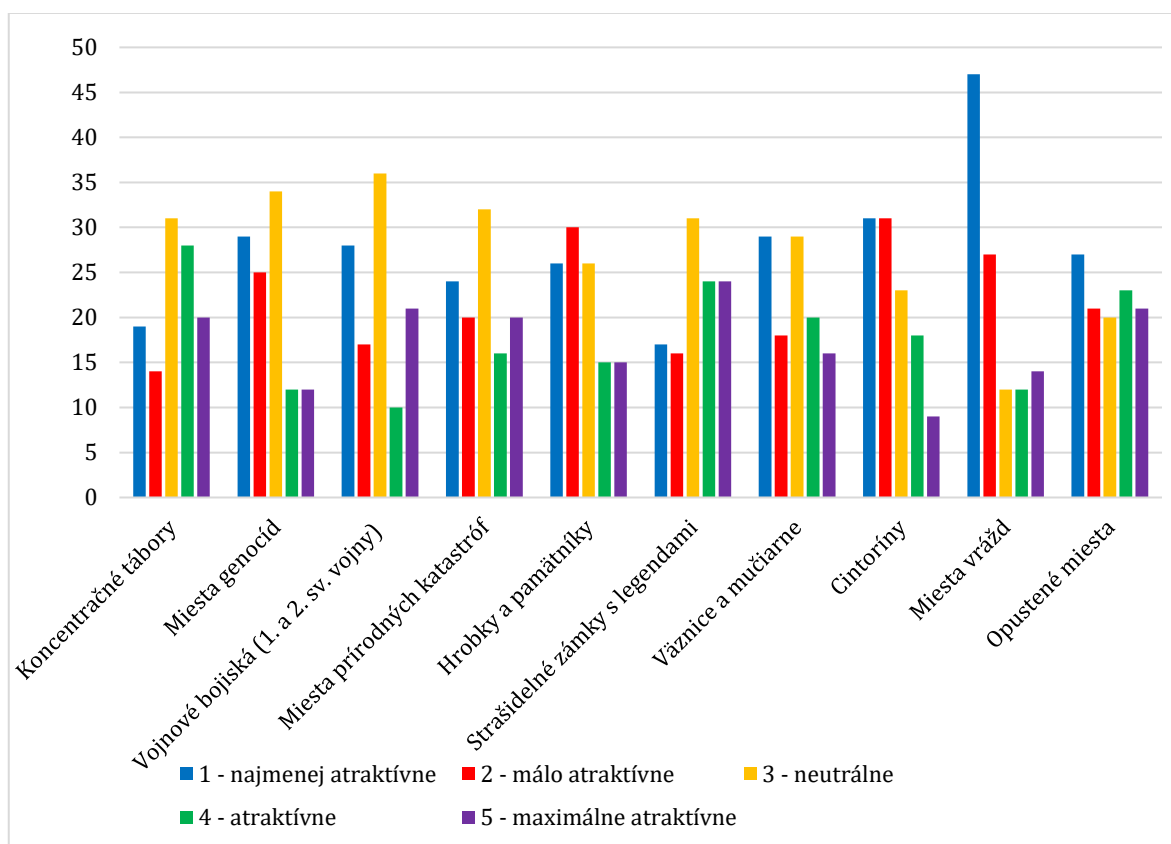
Graf č. 7: Povedomie o temnom turizme

Zdroj: vlastné spracovanie

Tret'ou otázkou sme sa respondentov pýtali, či už v minulosti niekedy počuli o pojme Temný turizmus. Najväčšie zastúpenie mali tí, ktorí ešte o tomto pojme nepočuli a bolo to 58 respondentov čo predstavovalo 52%. Druhé najväčšie zastúpenie mali ľudia, ktorí už o pojme počuli a poznajú jeho význam a to s počtom 40 (36%). Najmenej respondentov odpovedalo, že o pojme už počuli ale jeho význam nepoznajú bolo to 14 respondentov (13%). Nižšie sme pre každého objasnili, čo si majú predstaviť pod pojmom Temný turizmus. Na základe údajov z grafu č. 6 môžeme vyhodnotiť našu prvú výskumnú otázku: „Akú úroveň povedomia majú respondenti nášho prieskumu o pojme temný turizmus?“. Môžeme skonštatovať, že väčšina našich odpovedajúcich respondentov ešte vôbec nepočula o temnom turizme čo potvrdzuje fakt, že ešte stále ide o rozrastajúci druh turizmu s veľkým potenciálom v budúcnosti. Predtým ako respondenti zodpovedali ďalšiu otázku, sme im poskytli v menšej sekcii krátky opis temného turizmu kde sme spomenuli aj zopár veľmi známych pamiatok vo svete.

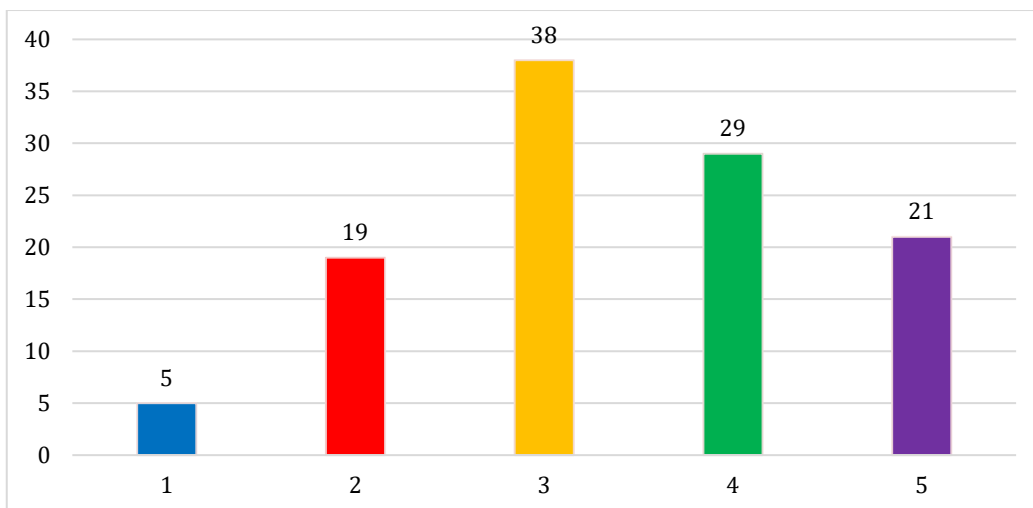
Graf č. 8: Hodnotenie atraktívnosti uvedených typov atraktivít na škále 1-5 (1 je najmenej atraktívne a 5 je maximálne atraktívne).

Zdroj: vlastné spracovanie

Táto otázka nám pomohla v zhodnotení najatraktívnejších typov atraktivít v oblasti temného turizmu. Podľa výsledkov môžeme usúdiť, že najatraktívnejší typ atraktivít, ktorý priťahuje najviac turistov je kategória „*Strašidelné zámky spojené s legendami*“ a táto kategória získala z váženého priemeru hodnotu 3,19. Kategória, ktorá dosiahla druhé miesto z pohľadu atraktivity je „*Koncentračné tábory*“ a z váženého priemeru získala hodnotu 3,14. Tretie miesto získala kategória „*Opustené miesta*“ s hodnotou 2,91. Tieto tri kategórie sú pre respondentov najatraktívnejšie a s veľkou pravdepodobnosťou by sa zúčastnili zájazdu, ktorý zahŕňa návštevu takýchto miest. Na štvrtom mieste sa umiestnili „*Prírodné katastrofy*“ s hodnotou 2,89. Nasledujú „*Vojnové bojiská (1. a 2 sv. vojny)*“ s hodnotou 2,81, týchto je na Cypre pomerne veľa. Na šiestom miesta sa umiestnili „*Väznice a mučiarne*“ s hodnotou 2,80, následne „*Hrobky a pamätníky*“ s hodnotou 2,66. „*Miesta genocíd*“ skončili na ôsmom mieste s hodnotou 2,58 a po nich „*Miesta vrážd*“ s hodnotou 2,28. Z grafu č. 7 vyplýva, že najmenej atraktívna kategória je pre respondentov „*Cintoríny*“ s hodnotou váženého priemeru iba 1,87, čo môže byť výsledkom toho, že si návštevu takéhoto miesta vonkoncom nespájajú s ich účasťou na cestovnom ruchu.

Graf č. 9: Hodnotenie atraktivity nami navrhnutého zájazdu na škále 1-5 (1 je najmenej atraktívne a 5 je maximálne atraktívne).

Zdroj: vlastné spracovanie

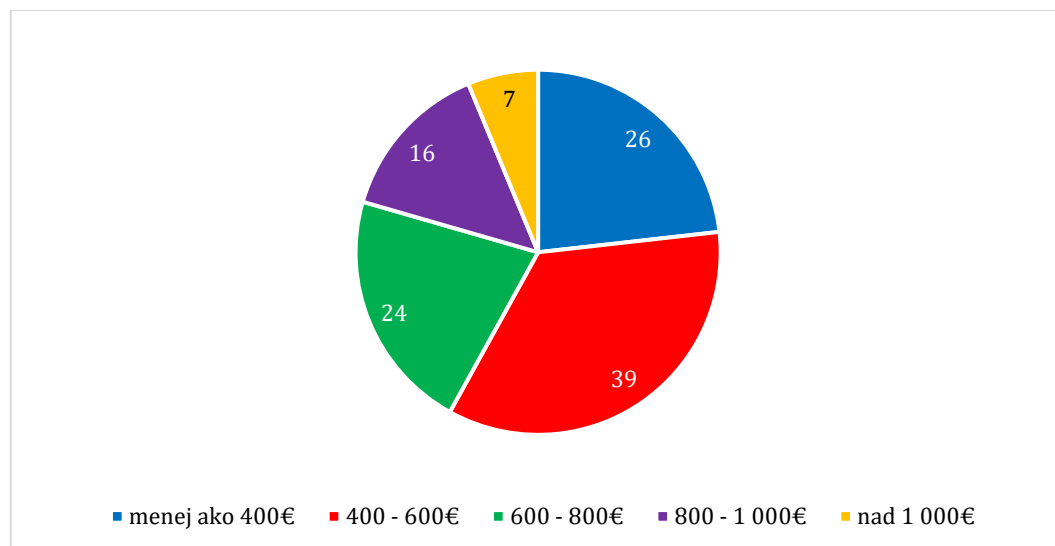
Otázka bola zameraná na to, aby sme zistili ako vnímajú respondenti nami navrhnutý zájazd, ktorý sme im v rámci dotazníka komplexne predstavili. Ako veľmi atraktívny ohodnotilo náš zájazd 21 respondentov, čo predstavuje 17%. Nasledovala odpoveď atraktívne, ktorú zvolilo 29 respondentov (26%), až 38 respondentov ohodnotilo náš zájazd ako neutrálny čo predstavuje 34%. Nami navrhnutý zájazd príde málo atraktívny 19

respondentom (17%) a neatraktívny 5 respondentom (4%). Vzhľadom na výsledky z grafu č. 8 môžeme usúdiť, že by zájazd zameraný na temný turizmus mal úspech, ale závisí na akú cieľovú skupinu sa sústreďujeme. Medzi respondentmi sa našla významná časť, ktorá by mala väčší záujem o nami navrhnutý produkt.

Z výsledkov nášho dotazníka, ktorý sme podrobne preštudovali môžeme dedukovať, že vekové kategórie 26 – 35 a 51 – 60 rokov majú o niečo málo bližší vzťah k temnému turizmu, pri obidvoch nám vyšiel vážený priemer 3,5 čo je medzi atraktívnym a neutrálnym hodnotením. Pri vekovej kategórii 19 – 25 rokov nám vyšiel vážený priemer 3,4, pri kategórii 36 – 50 hodnota 3,25. Veková kategória nad 61 rokov nám uviedla odpoveď neatraktívne avšak išlo len o jedného respondenta, a takisto bol jeden respondent zastúpený aj v kategórii do 18 rokov, ktorý uviedol odpoveď veľmi atraktívne. Podľa údajov je nami navrhnutý zájazd najatraktívnejší pre ľudí od 26 do 35 rokov a od 51 do 60 rokov.

Vďaka údajom z grafu č. 9 môžeme vyhodnotiť našu tretiu výskumnú otázku, ktorá znie: „V akej miere je pre potenciálnych klientov tento zájazd atraktívny?“. Podľa údajov môžeme skonštatovať, že pre ľudí, ktorí majú záujem o menej tradičnú dovolenku pri mori je nami vytvorený zájazd vhodným výberom.

Graf č. 10: Cena, ktorú by boli respondenti ochotní zaplatiť za zájazd

Zdroj: vlastné spracovanie

Pri tejto otázke mohli respondenti voľne vyjadriť svoj názor ohľadom toho, koľko by zaplatili za nami navrhnutý zájazd. Najviac respondentov by bolo ochotných zaplatiť 400 – 600€, čo predstavuje 39 respondentov (35%). Až 26 respondentov (23%) by zaplatilo menej ako 400€. O trochu menej respondentov čo je 24 (21%) odpovedalo, že by boli

ochotní zaplatiť 600 - 800€ a 16 respondentov, čo predstavuje 14% by zaplatilo za tento zájazd 800 – 1 000€. Zvyšok respondentov presnejšie 7 (6%) by zaplatilo nad 1 000€.

Taktiež sa ukázalo, že našu predajnú cenu 631€ by celkovo zaplatilo 47 odpovedajúcich respondentov, čo z celkového počtu respondentov predstavuje 38%. Cenové rozmedzie od 600€ až do 1 000€ zvolili prevažne respondenti vo veku od 18 do 25, čo je celkovo 35 respondentov. Viac ako 1 000€ by zaplatilo 7 respondentov a z toho 5 respondentov patrí do vekovej kategórie 19 – 25 rokov, jeden respondent do kategórie 36 – 50 rokov a posledný do 51 – 60 rokov. Najvyššiu sumu by bol ochotný zaplatiť 44 ročný muž a to 1 700€, ktorému sa nami navrhnutý zájazd podľa zadaných odpovedí veľmi páčil a hodnotil náš zájazd ako maximálne atraktívny.

Na základe údajov z grafu č. 10 môžeme vyhodnotiť našu druhú výskumnú otázku: „*Akú cenu by boli potenciálni klienti ochotní zaplatiť za vytvorený zájazd?*“. Na základe prijatých hodnôt sme vypočítali priemer, a tak nám vyšla suma 624€. Z tohto vyplýva, že väčšina respondentov podľa váženého priemeru by zaplatila sumu, ktorá je veľmi blízko k nami stanovenej predajnej cene, ktorá predstavuje v našom prípade 631€. Čo pre nás znamená veľmi pozitívny výsledok z nášho výskumu, avšak môžeme predpokladať, že nie každý z respondentov je úplne stotožnení s reálnymi cenami zájazdov.

4.5 Propagačný materiál

Na obrázku môžeme vidieť nami vytvorený propagačný materiál – plagát pre zájazd „Temné tajomstvá Cypru“ v trvaní 5 dní v termíne od 6. októbra do 10. októbra 2024. Plagát by mohol použitý na propagáciu zájazdu cez sociálne siete a v cestovnej kancelárii, ktorá by daný zájazd organizovala. Plagát bol vytvorený pomocou stránky Canva, kde sme sa inšpirovali rôznymi dizajnmi a tak sme vytvorili plagát podľa vlastnej predstavy. Plagát obsahuje fotky miest, ktoré by klienti navštívili na tomto zájazde. Uviedli sme aj termín, v ktorom je zájazd naplánovaný spolu s predajnou cenou zájazdu.

Obrázok č. 2: Propagačný materiál

Zdroj: vlastné spracovanie pomocou Canva

Nižšie môžeme vidieť ako by to mohlo vyzerat' na vybraných sociálnych sieťach, ako príklad tu máme príspevok na Instagram pod profilom tzv. Temné Expedície, čo by mohlo predstavovať názov cestovnej kancelárie. Tieto fotky sme vytvorili prostredníctvom stránky Zeoob, ktorý slúži ako ukážka toho, ako by mohol vyzerat' príspevok na sociálnej sieti pred zverejnením.

Obrázok č. 3: Ukážka príspevku na IG

Zdroj: vlastný grafický návrh prostredníctvom Zeoob

Záver

Cyprus ponúka nový pohľad na témy spojené s historickými udalosťami a konfliktmi. Pozostatky koncentračných táborov, katakomby, pamiatky vojnových konfliktov a opustené miesta majú potenciál prilákať návštevníkov a záujemcov o temný turizmus, či už z vzdelávania alebo čistej zaujímavosti. Napriek tomu, že Cyprus nie je tradične považovaný za hlavnú destináciu temného turizmu, jeho historická bohatosť a rôznorodosť mu poskytujú možnosti pre túto formu cestovania.

Hlavným cieľom bakalárskej práce bolo vytvoriť itinerár zájazdu s prevládajúcimi prvkami temného turizmu a prostredníctvom dotazníkového prieskumu overiť dopyt potenciálnych klientov po nami vytvorenom produkte. Naším zámerom bolo predstaviť produkt, ktorý sa ešte stále rozrastá vo svete, ktorý je kombináciou temného turizmu, historických pamiatok a oddychu pri krásnom Stredozemnom mori. Navrhli sme 5-dňový zájazd s názvom „Temné tajomstvá Cypru“, ktorý odhalí temné tajomstvá krajiny a jej pôsobivú históriu.

Tento zájazd zahŕňa ubytovanie v troch rôznych ubytovacích zariadeniach, ktoré zahŕňa aj raňajky: 3* Nereus Hotel v Paphose, 4* Altius Boutique Hotel v Nikózii a 3* Port View Hotel vo Famaguste, leteckú dopravu, miestny transfer počas celého zájazdu, slovensky hovoriaceho sprievodcu a vstupy na miesta atrakcií. Letecká doprava bude zabezpečená spoločnosťou Ryanair na dvoch trasách: Bratislava – Paphos a Larnaka – Viedeň a cena zahŕňa aj 10kg príručnú batožinu. Kalkulácie zájazdu prispeli k vytvoreniu reálnej ceny zájazdu, tu sme spočítali náklady na ubytovacie služby, náklady na sprievodcu a vodiča, transfer, letenky a vstupy. Počas zájazdu klienti navštívia tie najznámejšie pamiatky, z ktorých mnoho patrí na zoznam svetového dedičstva UNESCO a historické mestá, ktoré majú čo ponúknuť každému návštevníkovi. Keďže cieľom bolo aj to, aby sme priblížili klientom temné turistické atrakcie, tak súčasťou zájazdu je aj návšteva miest ako napríklad koncentračné tábory, katakomby, opustená baňa či tzv. mesto duchov. Dopracovali sme sa k predajnej cene tohto zájazdu, ktorý predstavuje 631€.

V dotazníku sme zisťovali povedomie respondentov o temnom turizme, na akom stupni im príde jednotlivé kategórie atraktivít atraktívne, či im príde nami navrhnutý zájazd atraktívny a koľko by boli ochotní zaplatiť za tento zájazd. Tento zájazd sme im v dotazníku stručne predstavili spolu s propagačným materiálom. Z výsledkov dotazníka vyplýva, že väčšina ľudí ešte o tomto turizme nepočula, avšak má významný potenciál ako prostriedok

na priblíženie histórie a kultúry konkrétnej destinácie z iného uhla pohľadu. Z dotazníka sme zistili, že respondenti by boli ochotní zaplatiť za zájazd trochu menej ako je vypočítaná predajná cena, čo nepredstavuje vážny problém, keďže na zníženie ceny by bolo určite viac spôsobov v budúcnosti. Z hľadiska atraktívnosti by nami navrhnutý zájazd na Cyprus s prvkami temného turizmu bol dostatočne zaujímavý, ale je veľmi dôležité aby sa pri propagovaní zájazdu zamerali na správnu cieľovú skupinu.

Tento druh turizmu by si zaslúžil väčšiu pozornosť a nami navrhnutý produkt by v tomto mohol pomôcť k zvýšeniu popularity turizmu či všeobecne Cypru. Dôkazom potenciálu temného turizmu vo svete je mnoho podobných atrakcií, ktoré sú v súčasnosti rozšírené vďaka sociálnym sieťam a čím ďalej tým je väčší záujem o túto formu turizmu.

Zoznam použitej literatúry

1. COLLETT, Richard. *The Ledra Street Border Crossing In Cyprus (Where It Is and How to Cross)* [elektronický zdroj]. 2023. [cit. 2024-04-04]. Dostupné na: <https://www.travel-tramp.com/ledra-street-border-crossing-cyprus/>
2. COLLINS DICTIONARY. *Itinerary* [elektronický zdroj]. 2024. [cit. 2024-04-04]. Dostupné na: <https://www.collinsdictionary.com/dictionary/english/itinerary>
3. COLLINS DICTIONARY. *Route* [elektronický zdroj]. 2024. [cit. 2024-04-04]. Dostupné na: <https://www.collinsdictionary.com/dictionary/english/route>
4. CYPRUS GUIDE. *The Old Town of Famagusta* [elektronický zdroj]. 2024. [cit. 2024-04-04]. Dostupné na: <https://newcyprusguide.com/listings/old-town-famagusta/>
5. CYPRUS ISLAND. *Church of Saint Lazarus (Agios Lazarus), Larnaca* [elektronický zdroj]. 2024. [cit. 2024-04-04]. Dostupné na: <https://www.cyprusisland.net/cyprus-churches/church-saint-lazarus>
6. CYPRUS ISLAND. *Kokkinopezoula – Mitsero Red Lake* [elektronický zdroj]. 2024. [cit. 2024-04-04]. Dostupné na: <https://www.cyprusisland.net/cyprus-lakes/kokkinopezoula-lake>
7. CYPRUS ISLAND. *Paphos Archeological Park (Nea Paphos)* [elektronický zdroj]. 2024. [cit. 2024-04-04]. Dostupné na: <https://www.cyprusisland.net/attractions/paphos-archaeological-park-nea-paphos>
8. CYPRUS PARADISE. *History awakes in the Roman City...* [elektronický zdroj]. 2024. [cit. 2024-04-04]. Dostupné na: <https://www.cyprusparadise.com/articles/salamis-ruins/>
9. CYPRUS PASSION. *Tombs of the Kings* [elektronický zdroj]. 2024. [cit. 2024-04-04]. Dostupné na: <https://cypruspassion.net/the-tomb-of-the-kings/>
10. GOELDNER, Charles R. a J.R. Brent RITCHIE. *Cestovní ruch: principy, příklady, trendy*. Přeložil Lucie SCHÜREROVÁ. Brno: BizBooks/Albatros Media, 2014, 545 s. ISBN 978-80-251-2595-3. Oriška, J., 2010. *Služby cestovního ruchu 1*, Bratislava: Slovenské pedagogické nakladateľstvo - Mladé letá.
11. GÚČIK, Marián. *Cestovný ruch - hotelierstvo - pohostinstvo: výkladový slovník*. Bratislava: Slovenské pedagogické nakladateľstvo - Mladé letá, 2006, 216 s. ISBN 80-10-00360-3.

12. GÚČIK, Marián. *Cestovný ruch v ekonomike a spoločnosti*. Bratislava: Wolters Kluwer SR, 2020, 454 s. ISBN 978-80-571-0273-1.
13. HOHENHAUS, Peter. *BRATISLAVA* [elektronický zdroj]. 2024. [cit. 2024-04-04]. Dostupné na: <https://www.dark-tourism.com/index.php/austria5/15-countries/individual-chapters/1120-bratislava>
14. HOHENHAUS, Peter. *BRATISLAVA IRON CURTAIN RELICS AND BUNKERS* [elektronický zdroj]. 2024. [cit. 2024-04-04]. Dostupné na: <https://www.dark-tourism.com/index.php/slovakia/15-countries/individual-chapters/1122-bratislavaironcurtainrelics#l>
15. HOHENHAUS, Peter. *Cyprus* [elektronický zdroj]. 2024. [cit. 2024-04-04]. Dostupné na: <https://www.dark-tourism.com/index.php/cyprus>
16. HOHENHAUS, Peter. *KOKKINOTRIMITHIA CONCENTRATION CAMP* [elektronický zdroj]. 2024. [cit. 2024-04-04]. Dostupné na: <https://www.dark-tourism.com/index.php/cyprus/15-countries/individual-chapters/1483-kokkinotrimithia>
17. HOHENHAUS, Peter. *MITSERO MINES* [elektronický zdroj]. 2024. [cit. 2024-04-04]. Dostupné na: <https://www.dark-tourism.com/index.php/cyprus/15-countries/individual-chapters/1484-mitsero>
18. HOHENHAUS, Peter. *NATIONAL STRUGGLE MUSEUM* [elektronický zdroj]. 2024. [cit. 2024-04-04]. Dostupné na: <https://www.dark-tourism.com/index.php/north-cyprus/15-countries/individual-chapters/1497-nationalstrugglemuseum>
19. HOHENHAUS, Peter. *Rwanda* [elektronický zdroj]. 2024. [cit. 2024-04-04]. Dostupné na: <https://www.dark-tourism.com/index.php/rwanda>
20. HOHENHAUS, Peter. *Varosha (Maras)* [elektronický zdroj]. 2024. [cit. 2024-04-04]. Dostupné na: <https://www.dark-tourism.com/index.php/cyprus/15-countries/individual-chapters/1493-varosha>
21. CHOOSE YOUR CYPRUS. *Larnaca City Center* [elektronický zdroj]. 2024. [cit. 2024-04-04]. Dostupné na: <https://chooseyourcyprus.com/larnaca-city-center/>
22. ILES, Luke. *What Is A Travel Itinerary?* [elektronický zdroj]. 2023. [cit. 2024-04-04]. Dostupné na: <https://handlblogs.com/what-is-a-travel-itinerary/>
23. INVIA. *“Limassol”* [elektronický zdroj]. 2024. [cit. 2024-04-10]. Dostupné na: <https://www.invia.sk/cyprus/limassol/>

24. INVIA. "Za krásami severného Cypru" [elektronický zdroj]. 2024. [cit. 2024-04-10].
Dostupné na: <https://www.invia.sk/blog/za-krasami-severneho-cypru/>
25. JAMIE CHANCE TRAVELS. *How to Spend One Day in Limassol, Cyprus* [elektronický zdroj]. 2024. [cit. 2024-04-04]. Dostupné na:
<https://jamiechancetravels.com/blog/one-day-in-limassol/>
26. KIŇO, Martin. Bunker B-S-4 Lány [elektronický zdroj]. 2017. [cit. 2024-04-04].
Dostupné na: <https://www.planetslovakia.sk/pamiatky/76-bunker-lany>
27. KUBUŠ, Tomáš. "Larnaka – Brána na Cyprus" [elektronický zdroj]. 2022. [cit. 2024-04-10]. Dostupné na: <https://bubo.sk/blog/larnaka-brana-na-cyprus>
28. LIPTÁKOVÁ, Jana. *Na Cintoríne pri Kozej Bráne odpočívajú známe osobnosti* [elektronický zdroj]. 2018. [cit. 2024-04-04]. Dostupné na:
<https://bratislava.sme.sk/c/20944526/na-cintorine-pri-kozej-brane-odpocivaju-zname-osobnosti.html>
29. MAPY.CZ. "Plánovač trás" [elektronický zdroj]. 2024. [cit. 2024-04-10]. Dostupné na: <https://sk.mapy.cz>
30. MATLOVIČOVÁ, Kvetoslava – KLAMÁR, Radoslav – MIKA, Miroslaw. 2015. *Turistika a jej formy*. Prešov: Prešovská univerzita v Prešove, Fakulta humanitných a prírodných vied, 2015. 552 s. ISBN 9788055515304.
31. MICHALOVÁ, Valéria, Viola ŠUTEROVÁ, Ľudmila NOVACKÁ, Anna KONEČNÁ, Juraj LITOMERICKÝ, Roman STAŇO, Vincent SNIŠČÁK a Mária PACHINGEROVÁ. *Služby a cestovný ruch: súvislosti, špecifiká, cesta rozvoja*. Bratislava: SPRINT vfra, 2001, 523 s. Nová ekonómia. ISBN 80-88848-78-4. Novacká, Ľ. et al., 2014. *Cestovný ruch, technika služieb, delegát a sprievodca* 3. dopl. vyd., Bratislava: Vydavateľstvo EKONÓM.
32. NOVACKÁ, Ľudmila, Michaela BRTEKOVÁ, Ľudovít BARTOŠ, et al. *Cestovný ruch, technika služieb, delegát a sprievodca*. 3. dopl. vyd. Bratislava: Vydavateľstvo EKONÓM, 2014, 475 s. [23,8 AH]. ISBN 978-80-225-3948-7.
33. ORIEŠKA, Ján. *Služby cestovného ruchu 1*. Bratislava: Slovenské pedagogické nakladateľstvo - Mladé letá, 2010, 150 s. ISBN 978-80-10-01831-4.
34. PAPHOS LIFE. *Polemi Concentration Camp* [elektronický zdroj]. 2019. [cit. 2024-04-04]. Dostupné na: <https://www.paphoslife.com/blog/polemi-concentration-camp>
35. POWELL, Raymond, KENNEL, James, BARTON, Christopher. *Dark cities: a dark tourism index for Europe's tourism cities, based on the analysis of DMO websites* [elektronický zdroj]. 2018. [cit. 2024-04-04]. Dostupné na:

- https://www.researchgate.net/publication/323563193_Dark_cities_a_dark_tourism_index_for_Europe%27s_tourism_cities_based_on_the_analysis_of_DMO_websites
36. PRETTO, Rachele. *Aokigahara. A dark tourist spot in Japan* [elektronický zdroj]. 2021. [cit. 2024-04-04]. Dostupné na: <https://traveltomorrow.com/aokigahara-a-dark-tourism-spot-in-japan/>
 37. RAINE, RACHAEL. *A dark tourist spectrum* [elektronický zdroj]. 2013. [cit. 2024-04-04]. Dostupné na: <https://www.proquest.com/docview/1412780620>
 38. SATUR. “*Cyperské mesto duchov Varosha po 47 rokoch znovu oživa*” [elektronický zdroj]. 2021. [cit. 2024-04-10]. Dostupné na: <https://www.satur.sk/blog/cyperske-mesto-duchov-varosha-po-47-rokoch-znovu-oziva>
 39. SCHÖN, T. Jozef, KAMODY, Miroslav. *Ludia mizli bez stopy, iní totálne zošaleli. Záhadami opradený Tribeč inšpiroval aj megaúspešný film* [elektronický zdroj]. 2022. [cit. 2024-04-04]. Dostupné na: <https://brainee.hnonline.sk/notsorry/news/cestovanie/tipy/21831236-zahady-na-tribeci>
 40. SLOVAKIA TRAVEL. *Múzeum holokaustu v Seredi* [elektronický zdroj]. 2024. [cit. 2024-04-04]. Dostupné na: <https://slovakia.travel/muzeum-holokaustu-v-seredi>
 41. SPOTTING HISTORY. *Larnaca Castle* [elektronický zdroj]. 2024. [cit. 2024-04-04]. Dostupné na: <https://www.spottinghistory.com/view/3388/larnaca-castle/>
 42. STATISTA. *Number of employees in tourism industries in Slovakia from 2013 to 2019, by service* [elektronický zdroj]. 2022. [cit. 2024-04-04]. Dostupné na: <https://www.statista.com/statistics/1020533/number-of-employees-in-tourism-industries-in-slovakia/>
 43. STATISTICS. *Návštevnosť UZ - okresy (krajiny)* [elektronický zdroj]. 2024. [cit. 2024-04-04]. Dostupné na: https://datacube.statistics.sk/#!/view/sk/vbd_sk_win2/cr3804mr/v_cr3804mr_00_0_00_sk
 44. STATISTICS. *Priamy HDP cestovného ruchu ako podiel na celkovom HDP a jeho miera rastu* [elektronický zdroj]. 2024. [cit. 2024-04-04]. Dostupné na: https://datacube.statistics.sk/#!/view/sk/VBD_SK_WIN/nu1405rs/v_nu1405rs_08_09_01_sk
 45. TRENČIANSKY HRAD. *Katov dom* [elektronický zdroj]. 2024. [cit. 2024-04-04]. Dostupné na: <https://trencianskyhrad.sk/trenciansky-hrad/hradne-objekty/katov-dom/>

46. TRENČÍN. *Čachtický hrad* [elektronický zdroj]. 2024. [cit. 2024-04-04]. Dostupné na: <https://visit.trencin.sk/cachticky-hrad/>?
47. UNWTO. *Tourism - an economic and social phenomenon* [elektronický zdroj]. 2024. [cit. 2024-04-04]. Dostupné na: <https://www.unwto.org/why-tourism>
48. VISIT CYPRUS. *Agia Solomoni Christian Catacomb* [elektronický zdroj]. 2024. [cit. 2024-04-04]. Dostupné na: <https://www.visitcyprus.com/index.php/en/discovercyprus/culture/sites-monuments/236-agia-solomoni-christian-catacomb>
49. VISIT NORTH CYPRUS. *Converted from a Catholic Cathedral* [elektronický zdroj]. 2024. [cit. 2024-04-04]. Dostupné na: <https://www.visitncy.com/discover/selimiye-mosque/>
50. VISIT NORTH CYPRUS. *Finest Building on the Island* [elektronický zdroj]. 2024. [cit. 2024-04-04]. Dostupné na: <https://www.visitncy.com/discover/the-great-inn/>
51. VISIT NORTH CYPRUS. *“A Perfect Gothic Building”* [elektronický zdroj]. 2024. [cit. 2024-04-04]. Dostupné na: <https://www.visitncy.com/discover/haydarpasha-mosque/>
52. ZEOOB. *“Fake Tweet/X generator, Instagram posts generator & more”* [elektronický zdroj]. 2024. [cit. 2024-04-10]. Dostupné na: <https://zeoob.com/>

Prílohy

Príloha 1: Trasa zájazdu podľa jednotlivých dní

Príloha 2: Dotazník